

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yıl : 2018

Sayı : 40

ISSN : 1300-9206

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

ERZURUM - 2018

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ**

**ATATURK UNIVERSITY
DIRECTORATE OF FINE ARTS INSTITUTE**

YIL/YEAR: 2018

SAYI/ISSUE: 40

ISSN: 1300-9206

**GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
JOURNAL OF THE FINE ARTS INSTITUTE
GSED-40**

“Bilimsel Hakemli Bir Dergidir”

- Yılda İki Sayı Yayınlanır -

ERZURUM - 2018

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
ATATURK UNIVERSITY JOURNAL OF THE FINE ARTS INSTITUTE

Sayı/Issue 40 - 2018

Yayımlayan / Published

Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü
Ataturk University Directorate Of Fine Arts Institute
ISSN: 1300-9206

Sahibi / Owner

Yönetim Kurulu Adına
Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Ahmet Selim DOĞAN

Yayın Yönetmeni / Editor

Dr. Öğr. Ü. Koray ÇELENK

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Mustafa BULAT
Prof. Dr. Yasemin YAROL
Prof. Dr. Ayşe Pınar ARAS
Doç. Dr. Yunus BERKLİ
Doç. Dr. Ayşe Aslıhan EROĞLU
Dr. Öğr. Ü. Önder YAĞMUR
Dr. Öğr. Ü. Zafer LEHİMLER

Dizgi / Typesetting

Ufuk ÇETINKAYA

İngilizce Editörü / Foreign Language Editor

Dr. Öğr. Ü. Deniz ARAS

Teknik Redaksiyon / Technical Reducation

Dr. Öğr. Ü. Dr. Koray ÇELENK

Yazı İşleri / Editorial Secretary

Nejla YİĞİT

Yazışma Adresi / Correspondence

Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürlüğü 25240
ERZURUM Tel: 0 442 231 14 70
e-mail: gsem@atauni.edu.tr

Baskı/Press

Zafer Medya
Yenikapı Caddesi, Kadıoğlu Sokak
Yakutiye/ERZURUM
0442 234 22 85

Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Sistemi (ULAKBİM), Academia Social Science Index (ASOS) ve Acar Index tarafından indekslenmektedir.

Makalelerin Bilim ve Dil Sorumluluğu Yazarlara Aittir.

Dergi Hakem Kurulu

Prof. Dr. Abdülkadir YILMAZ	(Bayburt Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet Şinasi İŞLER	(Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Alev Kuru	(Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Aydın UĞURLU	(Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)
Prof. Dr. Aytekin ALBUZ	(Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Bilal SEZER	(Uşak Üniversitesi)
Prof. Dr. Cengiz ŞENGÜL	(Akdeniz Üniversitesi)
Prof. F. Gonca İLBEYİ DEMİR	(Anadolu Üniversitesi)
Prof. Dr. Hagigat MUHARREMOVA	(Atatürk Üniversitesi)
Prof. Mehmet KAVUKCU	(Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Cihat CAN	(Gazi Üniversitesi)
Prof. Mehmet Reşat BAŞAR	(İstanbul Aydın Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa BULAT	(Atatürk Üniversitesi)
Prof. Mümtaz DEMİRKALP	(Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Mümtaz SAĞLAM	(Dokuz Eylül Üniversitesi)
Prof. Namık Kemal SARIKAVAK	(Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Naci İSPİR	(Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Oğuz ADANIR	(Dokuz Eylül Üniversitesi)
Prof. Ömer Faruk TAŞKALE	(Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Prof. Dr. Özer KANBUROĞLU	(Kocaeli Üniversitesi)
Prof. Dr. Pınar ARAS	(Atatürk Üniversitesi)
Prof. Sadık ÖZÇELİK	(Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Salih AKKAŞ	(Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Seval YAVUZ	(Mustafa Kemal Üniversitesi)
Prof. Şeyda ÇILDEN	(Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Zahide İMER	(Gazi Üniversitesi)
Doç. Dr. Ahmet Selim DOĞAN	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Ardan ERGÜVEN	(Marmara Üniversitesi)
Doç. Dr. Attila DÖL	(Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi)
Doç. Ayça ALPER AKÇAY	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Barış DEMİRCİ	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Barış KARAELEMA	(Gazi Üniversitesi)
Doç. Ceren BULUT YUMRUKAYA	(Dokuz Eylül Üniversitesi)
Doç. Dr. Erhan ÖZDEN	(İstanbul Üniversitesi)
Doç. Evren KAVUKCU	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Fikret HAŞİMOV	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Günseli PİŞKİN	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Hasan Tahsin SÜMBÜLLÜ	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Oğuz DİLMAÇ	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Ülkü Sevim ŞEN	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Yakup GÖKDAŞ	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Yunus BERKLİ	(Atatürk Üniversitesi)

Dr. Öğr. Ü. Ahmet FEYZİ	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Ali Korkut ULUDAĞ	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Aydın ZOR	(Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Bünyamin AYDEMİR	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Mehmet Can PELİKOĞLU	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Mine ARTU MUTLUGÜN	(Yalova Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Nurcan KUTLU YAPICI	(Pamukkale Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Safiye SARİ	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Emrah LEHİMLER	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Gökalp PARASIZ	(Balıkesir Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Koray ÇELENK	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Mehmet Ferruh HAŞILOĞLU	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Önder YAĞMUR	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Şeyda ERASLAN TAŞPINAR	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Tamer TEMEL	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Yavuz ŞEN	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Zafer LEHİMLER	(Atatürk Üniversitesi)

GSED-40. Sayı Hakemleri

Prof. Dr. Pınar ARAS	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Ahmet Selim DOĞAN	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Ayça ALPER AKÇAY	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Barış DEMİRCİ	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Barış KARAELEMA	(Gazi Üniversitesi)
Doç. Dr. Erhan ÖZDEN	(İstanbul Üniversitesi)
Doç. Evren KAVUKCU	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Günseli PİŞKİN	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Hasan Tahsin SÜMBÜLLÜ	(Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Oğuz DİLMAÇ	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Ahmet FEYZİ	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Mehmet Can PELİKOĞLU	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Mine ARTU MUTLUGÜN	(Yalova Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Nurcan KUTLU YAPICI	(Pamukkale Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Safiye SARİ	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Koray ÇELENK	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Mehmet Ferruh HAŞILOĞLU	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Şeyda ERASLAN TAŞPINAR	(Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Ü. Yavuz ŞEN	(Atatürk Üniversitesi)

Atatürk Üniversitesi

Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi Yayın İlkeleri

Journal of the Fine Arts Institute the Principal of the Publication

1995 den beri ISSN 1300-9206 Süreli yayınlar numarası ile yılda iki kez yayınlanmakta olan Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, ulusal hakemli ve bilimsel içerikli resmi yayın organıdır. Derginin yayın dili Türkçe ve İngilizce olup, sosyal bilimlerin farklı alanlarında yapılmış bilimsel nitelikli araştırma yazıları yayınlanır.

Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi'ne gönderilen yazıların inceleme ve değerlendirmeye alınabilmesi için aşağıdaki şartların yerine getirilmesi gerekmektedir.

1. Gönderilen yazılar daha önce herhangi bir şekilde yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere herhangi bir yayın organına gönderilmemiş orijinal makale olmalıdır.

2. Editörler Kurulu Yazım Kurallarına uymayan yazıları yayınlamak, düzeltmek üzere yazarına geri göndermek ve biçimce düzenlemek yetkisine sahiptir.

3. Yayınlanmak üzere gönderilen yazılar teknik değerlendirme aşamasına geçtikten sonra Yayın Kurulu'nun uygun gördüğü en az iki hakem tarafından değerlendirilir ve yayınlanması uygun görülürse dergide basılır.

4. Yayın için gönderilmiş çalışmaların gecikme veya diğer bir nedenle dergiden çekmek isteyenlerin bir yazı ile başvurmaları gerekmektedir.

5. Dergiye gönderilen yazılara telif hakkı ödenmez.

6. Yazıların, Türk Dili Kurumu "Yeni Yazım Kılavuzu" ile Türkçe yazım kurallarına uygun olması gerekmektedir.

Makale Yazım Düzeni

Dergimize gönderilecek yazıların aşağıdaki şekil özelliklerini taşıması yayın birliği açısından zorunludur.

1. Yazar(lar)ın adı ve soyadı, unvanı, çalıştığı kurum ve e-posta adresi belirtilmelidir.

2. Makalelere 10-12 kelimeyi geçmeyen ana başlık, 200 kelimeyi geçmeyen Özet, 3-10 kelime arasında anahtar kelimeler yazılmalıdır. Türkçe başlığın tümü büyük harflerle, İngilizce başlığın ise sadece ilk harfleri büyük yazılmalıdır.

3. Makale başlığı ve yazar ismi, özet, anahtar kelimeler, makalenin İngilizce başlığı, abstract, keywords, makale metni, kaynakça, ekler sırası ile yazılmalıdır.

4. Yazı Microsoft Word yazılım programı ile Times New Roman 11 punto ile 1.15 satır aralıklı, metin ebadı 16 x 24 cm. ölçülerinde 20 sayfayı geçmeyecek şekilde tek sütun halinde hazırlanarak teslim edilmelidir. Dipnotlar 10 punto ile tek satır aralığıyla yazılmalıdır.

5. Şekil ve Tablolar her biri ayrı bir sayfada ve sayfa sırası takip edilmek suretiyle verilmelidir. Şekil adı, şeklin altında, tablo başlığı tablonun üzerinde yer almalıdır. Şekil ve tablo numaraları 1, 2, 3, ... gibi verilmelidir.

6. Yararlanılan kaynaklar, eğer varsa notlardan sonra ayrı bir sayfada “Kaynakça” başlığı altında verilmelidir. Kaynakça göstermek zorunludur. Makale yazım kurallarının ayrıntıları için bakınız.

<http://www.atauni.edu.tr/#!sayfa=makale-yazim-kurallari>

İÇİNDEKİLER

Yüksel GÖĞEBAKAN

ALTERNATİF ÖĞRENME MEKANLARI OLARAK MÜZELERİN EĞİTİM-
ÖĞRETİMDE KULLANILMASININ ÖNEMİ

The Importance of Using Museums in Education and Training as Alternative
Learning Spaces

(9-41)

Emrah LEHİMLER-Cumhur CENGİZ

ARMONİ DERSİNE İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

A Development Study of Attitude Scale Related to Harmony Course

(42-55)

Lokman ZOR

KARABAĞ SAVAŞI'NIN AZERBAIJAN SİNEMASINDAKİ SUNUMU:
NABAT FİLMİ ÖRNEĞİ

The Presentation of Karabakh War in Azerbaijan Cinema: "Nabat"

(56-70)

Gökalp PARASIZ-Aytekin ALBUZ

KEMAN EĞİTİMİNDE ÇAĞDAŞ TÜRK MÜZİĞİ ESERLERİNİN
SESLENDİRİLMESİNDE HAZIRLAYICI ALIŞTIRMALARIN ETKİLİLİK
YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

The Analysis on the Effectiveness of Preparatory Exercises in the Vocalization
of the Contemporary Turkish Music Works in Violin Education

(71-88)

Ufuk UGUR-Sezen ALTAY

METİNLERARASILIK BAĞLAMINDA FANTASTİK TÜRK VE
AMERİKAN SİNEMASI: DRAKULA

The Fantastic Turkish and American Cinema within The Context of
Intertextuality: Drakula

(89-116)

Burçak BALAMBER

ONBEŞİNCİ YÜZYILDA İYİ ÖLME SANATI: ARS MORIENDI

The Art of Dying Well in the 15th Century: Ars Moriendi

(117-133)

Hüseyin Kurtuluş ÖZGEN

PİNA BELGESELİNDEKİ BAROK ETKİ

The Baroque Influences in *Pina* Documentary

(134-149)

Yakup GÖKDAŞ

SURİYE VE IRAK'TA YAĞMALANAN ESERLERİN TARİHİ,
SOSYOLOJİK BOYUTU

The Sociological Dimension and the History of the Looted Artifacts in Syria
and Iraq

(150-164)

Aysun CANÇAT

YENİ MEDYA SANATI ÜZERİNE

On the New Media Art

(165-178)

Mahmut KIVANÇ-Yavuz ŞEN

ERZURUM YÖRESİNE AİT OYUN HAVALARININ GÜNÜMÜZ İCRASI
YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

An Analysis on the Traditional Dance Music of Erzurum Region within the
Current Performances

(179-209)

ALTERNATİF ÖĞRENME MEKÂNLARI OLARAK MÜZELERİN EĞİTİM-ÖĞRETİMDE KULLANILMASININ ÖNEMİ

Yüksel GÖĞEBAKAN¹

Öz

Okullar bireyler için en önemli öğrenme ortamları olarak kabul edilmektedir. Ancak yaşam içerisinde öğrenilen her şey sadece okullarla sınırlı değildir. Okullar, daha önce belirlenmiş hedeflere uygun olarak, bireylere yeni davranışlar kazandıran yaşantılar hazırlayan ve bu hazırlamış olduklarını sunan bir sistem olup, ağırlıklı olarak hazır kuramsal bilgileri vermektedir. Bu durumda en kalıcı öğrenmenin sağlandığı bireylerin hayal gücü önemsenmemekte ve yaparak yaşayarak öğrenme ortamlarının öğretim süreci içerisinde kullanılmasına imkân verilmemektedir. Hâlbuki eğitimsel süreç içerisinde öğrenci ne kadar aktif olursa ve öğrendiği bilgiyi ne kadar yaşamın içerisine dâhil ederse o kadar başarılı bir öğrenme sağlanabilmektedir. Bu öğrenmenin sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için de derslerin sınıf ortamlarının dışında galeriler, fabrikalar, atölyeler, iş merkezleri, sanat merkezleri ve müzeler gibi farklı ortamlarda işlenmesinin büyük yararları vardır. Yapılan bu çalışmada okullar dışında, bir eğitim ve öğretim ortamı olarak müzelerin kullanılmasının önemi ortaya konulmaya çalışılmış, aynı zamanda okul ve müze gibi farklı kurumların bir öğrenim programı çerçevesinde ilişkilendirilmesinin yaratmış olduğu yönetsel sorunlar dikkate alınarak konu ile ilgili olarak yapılması gerekenler üzerinde durulmuştur. Çalışma ile müze ve okulların öğrenmede işbirliğine yönelik faaliyetlerde bulunmalarının önemi ortaya konularak, yapılan çalışmalar esnasında okul ve müze idarecileri ile öğretmenlerin yaşamış oldukları sorunlara yönelik çözüm önerileri ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Müze, Eğitim-Öğretim, Müze ile Eğitim, Müze ile Öğretim

---

¹ Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Resim Bölümü, yüksel.gogebakan@inonu.edu.tr

The Importance of Using Museums in Education and Training as Alternative Learning Spaces

Abstract

Schools are regarded as the most important learning environments for individuals. However, everything learned in life is not limited to schools only. Schools are the systems that prepare experiences that give new behaviours to individuals in accordance with previously determined objectives and that offer these experiences they have prepared and mainly give ready theoretical knowledge. While doing so, they do not care about the imagination of individuals which ensures the most permanent learning and do not allow for the use of learning environments by doing and experience within the teaching process. However, the more active the student is and the more the student includes the learned knowledge in his/her life within the educational process, the more successful learning can be achieved. For the realization of this learning in a healthy way, to conduct teaching in different environments such as galleries, factories, workshops, business centres, art centres and museums outside of classroom environments provides great benefits. In this study, an attempt to reveal the importance of using museums as an education and training environment outside of schools was made, and it was focused on the things to do about the subject by taking into account the administrative problems caused by the association of different institutions such as school and museum within the framework of a learning program. With this study, the importance of the fact that museums and schools are engaged in activities for cooperation in learning was revealed, and solution proposals for the problems that school and museum administrators and teachers had during the studies carried out were suggested.

Keywords: Museum, education-training, education with museum, training with museum

1. Sınıf Dışı Ortamların Öğretim Mekânı Olarak Kullanılmasının Önemi

Bilim ve teknolojinin insan yaşamı içerisinde belirleyici ve bir o kadar da yönlendirici olduğu bir zaman diliminde yaşanmaktadır. Bazıları bu çağa bilgi çağı, bazıları ise endüstri çağı adını vermektedir. Adlandırma nasıl olursa olsun özde aynı ama ifadede farklılık olmak üzere benzer şeylerden bahsedilmektedir. Fakat bilgi ile donatılmak ya da endüstrileşmek demek, yalnızca ekonomik ve teknik olayların benimsenmesi demek olmayıp, asıl ve daha önemlisi çağın

gerektirdiği yeni düşünme biçimlerine ulaşmak, her alanda yaratıcı olmaktır. Yaşanan değişimlerle birlikte yeni bilgilerin edinme yolları eski bilgileri edinme yollarına göre değişiklik göstermektedir. Bunlardan biri Fransada Edmond Dömalin'in "Roches Köyü Deney Okulu" idi. Bu okulda diğer okullardan farklı olarak öğrenciler, tarih, coğrafya ve matematik bilgilerini doğanın içinde, onu inceleyerek, deneyler yaparak öğreniyorlardı. Gerek fen gerekse sosyal bilimlerin bu farklı alanları değişik ortamlarda işlenmiyordu. Kuramsal çalışmaları tamamlayıcı nitelikte tarım ve bahçıvanlık, demir ve ağaç işleri, inceleme gezileri, arazi ölçme ve plan hazırlama gibi işlere öncelik veriliyordu. Öğrenmenin böyle farklı mekânlarda uygulanması bakımından bu okullara benzeyen türler, daha önce İngilterede 1892'de kurulmuş olan Bedeles'in kendi adıyla anılan okulu ile Cecil Reddie'nin Abbotsholme'de açtığı "Yeni Okul" idi. Bu okul anlayışı Alman eğitimci Herman Lietz kanalıya 1898 yılında İlsenburg kenti yakınlarında "Kır Eğitim Yurtları" adı ile açılmıştır (Binbaşıoğlu, 1995: 69). Elbette ki el beyin koordinasyonuna dayalı becerilerin geliştirilmesi ve bunlar için farklı ortamların eğitime uygulanmak istenmesi Rönesans'tan itibaren ortaya çıkmaktadır. İş, çocuğun aktifliğini ve kendiliğinden faaliyetini sağlayan en uygun bir vasıta olarak değerlendirildiği için, okullara yansıtılması, beraberinde farklı mekânların öğrenim içerisinde kullanılmasını da doğurmuştur. Bunun adı da Sosyal Ütopyacılar tarafından başlayarak liberallerde "iş eğitimi" şeklinde, sosyalistlerde de "üretim okulu" şeklinde gelişmiştir. Bu karşı çıkış beraberinde ortam farklılığıyla birlikte nesne merkezli öğrenmenin de eğitim içerisinde etkin hale gelmesine kaynaklık etmiştir. Çağdaş eğitimin de temelleri olarak kabul edilen tüm bu yaşananlar, çocuğun öğretim içerisinde merkeze alınmasının bir sonucu olup, mekân olarak da öğretim ortamında çeşitliliğin artmasına neden olmuştur.

Eğitim hayatın her alanında ve daima gerçekleşen bir süreç olarak, okullar ve dersanelerle sınırlı olmayıp, okul dışı kurumlarda ve mekânlarda da yapılabilen, bir yönüyle her türlü mekânın birer derslik gibi kullanılabileceği bir durum olma özelliğine sahiptir. Tarihsel süreç içerisinde çevresel ve teknolojik gelişmelerin, özellikle yaşamsal planda yapılan değişikliklerin ve gelişmişliklerin neticesinde okul, öğrenme-öğretim denilince akla gelen tek kurum olma önceliğini ve özelliğini yitirmiştir. Araştırmacılar, Sümerlerde kalan ilk yazılı belgelerden bazılarının alıştırma ve inceleme amacı ile hazırlanmış kil tabletler olduğu ve bunun yazı öğreticilerinin hazırladığı kitaplar olduğunu ileri sürmüşler ve bunları dönemin okullarında öğretilen eğitimsel faaliyetler olarak değerlendirmişlerdir. İşte bu durum okulun MÖ 3000'li yıllarda Sümerlerden beri kullanılan bir sistem olduğunu göstermektedir (Aydın, 2006: 1). O halde eğitsel yapı içerisinde yaşanan bu gelişmeler binlerce yıllık bir geleneğin bir anda büyük bir değişim

yaşadığını ortaya koymaktadır. Günümüzde farklılıkların eğitime katılma anlayışı, çocukların öğrenme ve öğretimine katkısı olabilecek birçok etkenle birlikte düşünülür olmuştur. Uygulamaya konulan yeni programlara göre, öğretim tek başına ne sınıf ortamında yapılır ne de başlıca kaynağı okul kitaplarıdır. Gerek sınıf ortamı, gerekse yararlanılan kaynaklar çağdaş gelişmeler sonucunda büyük bir değişim yaşamaktadır. Son yıllarda hızla gelişen ve aynı oranda insanların günlük kullanımına giren teknolojik gelişmeler ve buna bağlı olarak insanın öğrenme becerileri hakkındaki araştırmalar, ortaya çıkan bu sonucu doğurmuş ve öyle görünmektedir ki, bu değişim ve sonuç hızla da farklılaşma kaydetmektedir. Değişimin zorunlu bir sonucu olarak ortaya çıkan bu farklılaşmanın ve yaşanan bütün bu çeşitliliğin bir neticesi olarak, alışıldık olmayan öğrenme tekniklerinden ve öğrenme için farklı ortamlardan yararlanma, eğitimin merkezine oturmuştur (Önder ve Diğerleri, 2009: 104). Bu değişim aslında eğitim alanında yaşanan sorunlara çözüm bulmak içindir. Çünkü problem, eğitim sürecinde uygulanan faaliyetlerin, ortamların ve materyallerin bireyin yaşamı ile sağlıklı bir şekilde ilişkilendirilememesinden kaynaklanmaktadır. Eğitim öğretim çerçevesinde yalnızca kavramlara dayanan katı, çizgisel bir yapı gösteren ussal düşünmeyle yetinmemek gerekirken, bireyin duyuşsal yönünü de bir şekilde faaliyetler içerisine dâhil etmek gerekmektedir. Nitekim eğitimde imgelere dayanan, çok boyutlu ve karmaşık bir yapı gösteren imgesel düşünmenin de temele alınması, eğitimin aynı zamanda beş duyuya, bilgiye, yaşantıya ve duygulara dayandırılması zorunluluk göstermektedir (Aslankara, 2006: 365). Çünkü çağın şartları bunu gerektirmektedir. Ortaya çıkan bu gereklilik, içerisinde çağa uymayan ve ayak uyduramayan yaklaşımların ortadan kalkmasına vesile olmuştur. Onun için 20. yüzyılın eğitim sisteminde bilgi aktarımının temel alındığı ezberci ve edilgen bir sistemden, araştırarak, öğrencinin kendisinin bulduğu, analiz ve sentez yolu ile daha yaratıcı bir sonuca ulaşılan etkin eğitim sistemlerine geçişin yaşandığı görülmektedir. Etkin eğitim alanında yaşanan bu süreç, öğrencilerin, önce kütüphane daha sonra laboratuvar ve hatta müzeler ile bir şekilde doğrudan, gerçek belgeler ile karşı karşıya gelmelerine imkân hazırlamıştır. Öğrencilerin sınıf ortamının dışında yaparak yaşayarak öğrenmeyi ve farklı mekânların öğretim içerisindeki önemini belki de en iyi Edgar Dale'nin "yaşantı konisi" ortaya koymaktadır. Dale'nin "yaşantı konisi"ndeki modele göre şu temel sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

1. Öğrenme işlemine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenir ve o kadar geç unuturuz. Öğretim yöntemi olarak kullanılacak olan yöntemlerde, mümkün olduğu kadar fazla duyu organlarının katılacağı bir çaba gösterilmelidir.

2. En iyi öğrendiklerimiz, kendi kendimize yaparak öğrendiklerimizdir.

3. Öğrendiklerimizin çoğunu görme duyumuzun yardımı ile gerçekleştirdiğimiz için öğretim içerisinde görelliğin mümkün olduğu kadar artırılması gerekmektedir.

4. Bireyler öncelikle nesnel olan şeylerden kavramlara doğru bir yol izlemelidir. Bundan dolayı en uygun eğitim somuttan soyuta ve yalından zora doğru gerçekleşendir. (Çilenti, 1988: 57). Ayrıca koninin tabanından tepe noktasına kadar yer alan yaşantılar yardımıyla düzenlenebilecek öğrenme durumları; somuttan soyuta aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

1. Yaparak, yaşayarak öğrenme durumları,
2. Gerçekleri ya da modellerini gözleyerek öğrenme durumları,
3. Hareketli veya sesli görüntüleri gözleyerek öğrenme durumları,
4. Hareketsiz görüntüleri gözleyerek, görme duyusunu kullanarak öğrenme durumları,
5. İşitme duyusunu kullanarak öğrenme durumları,
6. Soyut görsel sembolleri gözleyerek öğrenme durumları,
7. Sözel sembolleri izleyerek öğrenme durumları (Çilenti, 1988: 40-41)

1.1. Yaparak, Yaşayarak Öğrenme Durumları: Bu yaşantılar bireyin bütün duyu organlarını kullanması sonucunda edindiği yaşantılardır. Dale'nin yaşantı konisinin ilk üç basamağı aşağıda belirtilen yaşantıları kapsar.

1.0.1. Doğrudan doğruya edinilen maksatlı yaşantılar: Beş duyu organının da kullanılarak etkileşimde bulunduğu bu yaşantılar, birçok etkinlikleri ve bununla bağlantılı olarak da araçları kapsar. Gözle görülen, elle tutulan, duyulan, tadılabilen, koklanabilen eşya, olgu ya da olaylar bu tür yaşantıları karşılar. Bireylerin problem çözme yetilerinin gelişmesinin yanında yaratıcılıklarının da artmasına imkân hazırlayan bir yapıya sahip olan bu yaşantılar aynı zamanda somut ve kalıcı yaşantılar da sağlamaktadır.

1.0.2. Model ya da numuneler yardımıyla edinilen yaşantılar: Bu tür yaşantılar çok karmaşık olan yapıları bir taraftan kolay diğer taraftan da basit ve anlaşılır hale getirmektedir. Gerçek dışı, tasarı ve kavramların açıklanmasını ortaya koyarken zaman ve uzaklık yönünde ulaşılamayan araç, cisim ve olgularının yanında duyu organlarının algı sınırlarını aşan büyüklük ve diğer taraftan da küçüklük bakımından kavranamayan nesnelere algılanabilmesini sağlar.

1.0.3. Dramatik yaşantılar: Kullanılan gerçek nesne, olgu ve olaylarla, onların örnek ve modellerinden oluşan araç ve yöntemler ile temsil ve drama, müze eğitiminde yararlanılan temel unsurlardandır. Görsel algının yanında diğer taraftan da bütün duyu organlarının öğrenme esnasında kullanılabilirdiği bu yaşantılara, müzelerde işlenen dersler iyi bir örnek olarak gösterilebilir. Çünkü müzelerde sergilenen ve çeşitlilik bakımından zengin olan nesnelere öğrenmeye olumlu bir katkı sağlamaktadır.

1.2. Gerçekleri veya Modellerini Gözleyerek Öğrenme Durumları: Bu Öğrenme durumları çoğunlukla gösteriler, ders gezileri, sergiler yoluyla duyu organlarının bir kısmının ya da tamamının kullanıldığı, yaşantıların hâkim olduğu bir durumdur. Bunlar başkaları tarafından hazırlanıp sunulan ya da doğada ve toplumda oluşan ve sürüp giden olgu ve olayların gözlenmesi, incelenmesi ya da değerlendirilmesi sonucu elde edilen yaşantılardır.

1.2.1. Gösteriler yoluyla edinilen yaşantılar: Öğretim ortamı içerisinde işlem ve becerilerin görülerek öğrenilmesini sağlamaktadır. Bu durumda öğrenilen bilgilerin çok daha uzun süre kalıcılığı sağlanmaktadır.

1.2.2. Ders gezileri yoluyla edinilen yaşantılar: Öğrenen bireyin çok daha dikkatli gözlem yapma yeteneklerinin gelişimini sağlarken aynı zamanda uzun süreli ve kalıcı yaşantılar sağlamaktadır.

1.2.3. Sergiler yoluyla edinilen yaşantılar: Belli bir konuya ya da alana karşı ilgi, merak ve tutum geliştirmeye veya oluşmuş olan tutumu değiştirmeye yarar. Konuya ilgi duyan bireylerde sergi yapılan konuyla alakalı olarak haberdar ve bilgi sahibi olmalarına katkı sağlayan bir yaşantıdır. Özellikle hazır kullanılan nesnelere, bünyesinde barındıran müzeler, bu yaşantıların amaca ulaşmasında önemli mekânlar olarak değerlendirilebilmektedir.

1.3. Hareketli ve Sesli Görüntüleri Gözleyerek Öğrenme Durumları: Hareketli filmler, televizyon programları, DVD ya da başka hareketli ve sesli görseller kişilerde öğrenmeyi özendirirken, diğer taraftan da gözün kavramada güçlük çektiği büyük ya da küçük nesnelere algılanmasını sağlamaktadır. Kişiler için ulaşılması ve birbir görülmesi imkânsız olan nesne, olay ve olguların yakınlaştırılması ve kavranmasını sağlamaktadır. Teknolojik alanda yaşanan gelişmelerin bir sonucu olarak bilgisayarla müzede bulunan eserlerin ziyaretçiye tanıtılması hem hareketli görsellerin hem de sesin kullanılması bakımından önem taşımaktadır.

1.4. Hareketsiz Görüntüleri Gözleyerek Öğrenme Durumları: Sözlü düz anlatım ve okuma yoluyla edinilecek olan yaşantılara katkı sağlayan zaman ve

uzaklık açısından ulaşılamayan nesne, olgu ve olayların incelenmesine yardım eder. Özellikle müze ortamlarında eserlerin tanıtımıyla ilgili görseller, resimler, fotoğraflar vb. gibi araçlar bu yaşantılar açısından önemlidir.

1.5. İletilen Sesleri Dinleyerek Öğrenme Durumları: Öğrenme ortamı olarak kullanılan müzelerdeki nesnelere açıklayıcı bilgiler çeşitli cihazlara kaydedilerek kişilerin müze içerisindeki eserler hakkında daha fazla bilgi edinmelerine katkı sağlamaktadır. Özellikle metinleri okuma zahmetine girmeyen ziyaretçilere büyük kolaylıklar sağlamaktadır.

1.6. Soyut Görsel Sembolleri Gözleyerek Öğrenme Durumları: Soyut görsel semboller öğretimde bilginin zihinlerdeki kalıcılığı bakımından önem taşımaktadır. Müze ortamlarında benzer birçok materyal (plan, harita, kroki, şemalar, hazırlanan afiş, kitap, broşür vs.) zaten zorunlu olarak kullanılmaktadır.

1.7. Sözel Sembolleri İzleyerek Öğrenme Durumları: Bu tür durumlar yeni şeylerin öğreniminde cisim, olay ve olgulardan bağımsız olarak fikir ve kavramların açık bir şekilde öğrenilmesini sağlar. Öğrenme içerisinde kıt zamanın en iyi şekilde değerlendirilmesi için bu tür sembollerin kullanılması yarar sağlamaktadır (Yılmaz, 1996).

Günümüz eğitim anlayışı içerisinde birçok yaklaşım farklı mekânların eğitim-öğretim içerisinde kullanılmasının zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Nitekim çağdaş eğitim sistemi içerisinde önemli bir yere sahip olan çoklu zekâ kuramı ve beyin temelli öğrenme modelleri özde farklı mekân ve yöntemlerin öğretim içerisinde kullanılmasının gerekliliğini ortaya koyan kuramlardır. Bu kuramların en belirgin dayanakları beynin öğrenme olayının gerçekleşmesi hususundaki önemidir. Öyle ki öğrenmenin gerçekleşmesi ve öğrenilen bilginin kalıcılık sağlanması ve sağlanan bu kalıcılığın derecesi, beyinle öğrenme ortamı arasında kurulan bağlantılarla ilintilidir. Öğrenme ortamı beyinin kaydettiği bilgilerin kalıcılığı üzerinde bu kadar önemli derecede rol oynuyorsa görsel- uzamsal zekâ, pek çok yol ile beynin kullandığı ilk dildir. Beynin sözcüklere ulaşmadan önce, imaj ve resimlerle düşünür olması, farklı ortamlarda farklı görsellerin kullanılması ve hatta nesnelere birebir öğretim içerisinde kullanılmasının önem derecesini artırmaktadır. Görsel algıların, önceki bilgilerle, deneyimle, duygularla ve simgelerle karışık başkalarının denemeleri için yeni bir görüntü yaratması, müzelerde uygulanacak olan öğretim yöntemlerinin gerekliliğini ortaya koymaktadır (Bümen, 2007: 7). Diğer taraftan beynin dikkat ettiği ve farkında olduğu bilgiyi alırken, aynı zamanda dikkatinin dışında kalan bazı bilgi ve işaretleri de aldığı düşünüldüğünde, bireyin bir nesneden eğitimsel olarak yararlanması onunla birebir ilişki kurması zorunluluğu olmadığını da göstermektedir. Bu durum göstermektedir ki

bazen öğrenilen davranış ve yaşantılar birebir öğrenme ortamının dışında kazanılmakta olup, yaşam içerisinde çok da dikkate değer olarak görülmeyen bazı çevresel uyaranlar, dikkat alanında olan ama bilinçli olarak fark edilmeyen hafif ve belirsiz işaretleri içerirler. Çevredeki uyaranların öğrenmeye yapmış olduğu katkıyı en iyi şekilde öğretmenlerin bilmesi gerekmektedir. Çünkü öğrencilerin duymuş oldukları ilgilerinin dışındaki materyalleri eğitim öğretim ortamı içerisinde dâhil edecek ve onlardan planlananın dışında yararlanacak olan onlardır. Öğretmenlerin sınıf ortamındaki gürültü, sıcaklık gibi alışılmış fiziki etkenlerin yanında grafikler, tablolar, sanat eserleri gibi görsel materyallerin organize edilmesini sağlamaları gerekmektedir. Bu görsellerin vermiş olduğu ipuçlarının yanında, kontrol dışındaki uyaranların da çok önemli olduğunun farkında olmaları gerekmektedir (Köksal, 2007: 114). Nitekim Vygotsky'nin sosyo-kültürel kuramına göre; çocuklar çevresini gözleyerek daha iyi öğrenirler ve eleştirel düşünebilirler. Bu süreçte bütün öğretmenlerin bunu iyi bilmeleri ve her fırsatta öğrenme sürecini buna göre şekillendirmeleri ve diğer öğrenenler ve öğretmenlere de model olmaları gerekmektedir (Yurdakul, 2007: 46). Aynı zamanda öğretmenler, söylenenlerin %90'nının 90 gün içinde unutulduğu gerçeğinden hareketle öğrenme etkinliklerini temel fikirler etrafında yapılandırarak, daha çok sürece odaklı konuyu derinliğine incelemelidirler (Yurdakul, 2007: 48).

2. Müzenin Tanımı

İnsan her canlı organizma gibi doğar, büyür ve ölür. Bu süreç yaşanırken, kendinin de oluşmasına katkı sağladığı kültürel ortamla yeşerip şekillenen insan, aynı zamanda o kültürel ortamın biçimlenişine de bir şekilde kaynaklık eder. Bir yönüyle o kültürel ortam insanı yontar ve olgunlaştırır; diğer yönüyle o kültür insan tarafından yaratılır. Toplumun yetişmesine ve gelişimine katkı sağlayan kültürel ortam her ne kadar değişkenlik gösterse de her daim geçmişten feyz almaktadır. Bir yönüyle var olan kültürü oluşturan dinamikler tarihsel kaynaklardan beslenmektedir. Andrea Earl'a (1997: 35) göre "geçmiş asla ziyaret edemediğimiz yabancı bir ülkedir. Oradan kartpostallar, mektuplar alabilir, binalarında dolaşabilir, sanatına bakabiliriz. Ancak geçmişi asla gerçekten yaşayamaz ya da bütünüyle yeniden yaratamayız. Bu gerçeği bildiğimiz halde geçmişi, kendimizi ve zamanımızı daha iyi anlamamızı sağlayacak anahtar elinde tutan, çekici egzotik bir yabancı toprak olarak görmekten de kendimizi alıkoyamayız. Bir müzesi olan her ülke, ki çoğu ülkenin vardır, geçmişe bakarak kurumsallaşmış bir nostalji yaşar". Geçmişe ait izleri içerisinde barındıran müzeler; toplumun ve gelişimin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevresine tanıklık ettiği

malzemelerin üzerinde araştırmalar yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda incelenme, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergileyen, sürekliliği olan kurumlardır (Sezgin ve Karaman, 2009: 1). Ünlü İngiliz edebiyatçısı Eliot “Geleneksel olmayan bir şey gerçekten yeni olamaz” derken, bir yönüyle müzelerin üzerine düşen sorumluluklara da işaret etmektedir. Belki de geçmişin –konu geçmiş olunca özellikle de müzelerin- insan yaşamı ve bunun bir sonucu olarak da çağdaş sanat üzerindeki etkisi bağlamında gerekliliğini ortaya koyan önemli yaklaşımlardan bir tanesi de ünlü bir ressamımıza aittir. Ressam Elif Naci “Kökü geleneğe dayanmayan bir sanat varlığının ebedileşmesi imkânsızdır” demiştir (İnel, 2002: 56). Müzecilik, bölgesel cemiyetin müzeyi sosyal bir hareket olarak kullanarak, endüstriyel trasformasyona karşın, kimliğini koruma çabası ile ilgilidir (İnel, 2002: 57). Modern dönem, kendi kültürel geçmişini ve bu geçmişin dünyayla olan bağlantılarını müzelerde inşa ederken, tarih kitaplarından farklı olarak, müzelerini ziyaret eden halkına ve başka halklara, bu kimliği metinler aracılığıyla değil, müzede yer alan nesnelere aracılığıyla öğretir, doğallaştırır ve onları bu kimliğin parçası haline getirir (Shaw, 2004: 13). Müze, teşhir ettiği nesnelere, bunlar için uygun gördüğü düzenlemeler ve öngördüğü davranış kuralları aracılığıyla belli bir kimliği somutlaştıran bir mekândır ve eğitilecek kitlelerle belli değerleri, görgü kurallarını ve beğenileri aşıl原因an bir toplumsal mühendislik aracıdır² (Shaw, 2004: 14).

Kültür depoları olarak tanımlanan müzeler, bilimsel, tarihsel ve bunlarla beraber sanatsal düşüncenin gerçek bilincini oluşturan ve gelişmesini pekiştiren en rasyonel alanlardır. Bireyin dünya ve kişisel çevre ile kurduğu deneyimlerinin ve ilişkilerinin sanatsal ve estetik pratiklerle yüzleşerek varsıllaşmasını gerçekleştirirler (Giray, 2002: 52). Müzelere kimlik inşası açısından bakıldığında, toplama ve teşhir etme işlevlerinden çok, eğitsel işlevleri ön plana çıkar. Bu eğitsel işlev sadece pedagojik bakımdan okullarda verilen eğitim olmayıp, aynı zamanda kendi toplumuna entegre olmasını da içermektedir. Çünkü müzeyi ziyaret eden kişi, içindeki nesnelere hakkında bilgi edindiğini düşünse de, aynı zamanda -ve belki

² 19. yüzyılın ortalarında sanayi devriminin korkunç şartları altında yaşayan, yeni kurulan fabrikalarla baş edemeyen, ekmeğini toprağın çıkaramayarak kentlere göç eden yoksul halk Londralılar tarafından bir tehdit unsuru olarak algılanır ve Londra'nın yerleşik kent halkı, kaba ve görgüsüz saydığı alt sınıfı müzelerle sokması halinde, sanatın kutsiyetinin müzenin dingin ortamının zarar göreceğinden korkar. Fakat bazı hayırseverler, müzelerin aslında terbiye etme işlevini yerine getirebileceğini düşünür. İnsanların belli görgü kurallarına orada alışacağını, hayatın güzelliklerini görerek kendilerinin geliştireceklerini iddia ederler. Alt sınıfa sanat sevgisi aşıl原因amakla sefalet içinde geçen hayatlarına zenginlik katacaklarını hayal eder, müzelerin ulusal kimliği pekiştireceğini düşünür ve bu nedenle, halkın müzeyi ziyaret edebileceği tek tatil günü olan Pazar gününde müzelerin açık olmasını sağlarlar (Shaw, 2004: 14).

daha da önemlisi- toplumun dayattığı doğruları ve kimliği içselleştirir; toplumsal ritüeller aracılığıyla bunları fiziksel olarak yaşar ve mensup olduğu toplumun değerleriyle bütünleşir (Shaw, 2004: 15). Müzeler, oluştuğu yıllardan bu yana kültürel değerleri toplum yararına korumayı ve değerlendirmeyi hedeflerken, sonraları bu amaçlar, toplumun öğrenim ve eğitiminin artırılması, güzelduyu görgüsünün yerleşmesi, bulunduğumuz anın, geçmişin ve giderek geleceğin açıklanması, yorumlanması, toplumsal değişimlerin desteklenmesi ve halkın eğlenerek zamanını değerlendirmesine ve eğitimine dönüşmüştür. 20. yüzyıl ortalarında müzecilikte asıl amaç kültür ve bilimin toplumun tüm kesimine aktarılması olarak gelişmiş, bu nedenle müzecilikte “eğitim” toplama, koruma, araştırma, değerlendirme ve sergilemeyi yönlendiren bir işlev dolarak önem kazanmıştır. Günümüzde müzeler, büyük bir değişim ve anlayış yaşanmasının bir sonucu yaygın eğitim kurumları olarak halkı eğitmeyi, kültür ve bilimi topluma aktarmayı hedefleyerek, iletişim ve halkla ilişkileri başlıca yöntemler olarak kullanmaya yönelmişlerdir. Günümüz müzeleri üstlendikleri görevleri nedeniyle, birer araştırma merkezi, birer açık üniversite, herhangi bir ailenin tüm fertlerinin eğlenerek öğrenebileceği, öğrenmenin bir zevk olabileceği bir eğitim ve kültür kurumlarıdır (Atagök, 1999: 132).

Her ne kadar müzeciliğin doğuşu çok eski çağlara kadar götürülse de, bazıları ilk insanlığın doğuşunda müze ve benzeri oluşumların ortaya çıktığından bahseder. Özellikle 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren müzeciliğe bakış açısı eğitim yönü ağır basan bir anlayışla değişmeye başlamıştır. 19. Yüzyıldan itibaren kurumlaşan müzecilik, nesnelere toplama ve sergileme temeline dayanırken, müze eğitimi yaklaşımı da ziyaretçiyi pasif bir konumda ve otoriter bir iletişim ilişkisi içinde tutuyordu. 20. Yüzyılın ortalarına kadar gelen ve modern müzecilik olarak da adlandırılan anlayış bu dönemden itibaren değişmeye başlamıştır. Bu değişim post-modern müzecilik anlayışının doğmasıdır. Bu tarihten itibaren ortaya çıkmaya başlayan post-modern müzecilik var olan geleneksel yaklaşımın yerine, ziyaretçi ile tek yanlı değil karşılıklı ilişkiye dayanıyor ve danışmayı, paylaşmayı, açıklığı ve işbirliğini vurguluyordu. Bu aslında modern müze içerisindeki otoriter yaklaşımın yerini post-modern müze içerisinde karşılıklı bırakmasıdır (Onur, 2003: 7).

Üzerinde çok tartışılan ve bunun sonucu olarak da birçok tanımlamalar yapılan müze sözcüğü Grekçe “Mouseion” kelimesinden türemiş olup, Yunan mitolojisinde Musa’lar (İlham Perileri) adı verilen tanrıçalara adanan tapınak ve Atina’da Musa’lara ayrılan tepe anlamına gelmektedir. Aynı kelime “Museum” şeklinde Latinceye ve diğer batı ve dünya uluslarının dillerine geçmiştir. İngilizcede Museum, Fransızcada Musee, Almandaca Museum olarak kullanılmaktadır

(Gerçek, 1999: 1). Artun'a göre (2006: 11) "Müze müzelerin mekânı. Yunan mitolojisinde dokuz müzeden her biri ayrı bir yaratıcı uğraşı gözetir, ona esin kaynağı olur. Örneğin, Melpozene zaten müze sözcüğünden türeyen müziğin, Arato lirik şiirin, Kalliope epik şiirin, Kleio tarihin müzeleridir." "Zeus'un Uranos kızı Mnemosyne (bellek) ile birleşmesinden doğan bu dokuz Musa'lar (Homeros'da ne sayıları ne de adları kesindir), Homeros tarafından tanrıların sofralarını şenlendiren ezgi tanrıçaları olarak kabul edilir. Hesiodos, Theogonia'da onlara "şiir perileri" der ve dokuz tanesinin adlarını sayar. İşte müze ve müzik sözcükleri onların adından gelmektedir. Bu dokuz peri, önceleri, hep birlikte yalnızca şiire ve müziğe esin verirlerdi; sonradan edebiyat ve sanat alanında her birine bir görev verilmiştir." (Cömert, 2014: 55). Bilimsel olarak müzenin doğduğu dönem olarak kabul edilen Antik Yunanda, başlarda, müzelere adanmış bahçe, tapınak, kutsal kalıntı odaları gibi birçok yere, hatta kimi festivaller kadar kitaplara da müze denebiliyordu. Dolayısıyla birçok alanı ilişkilendiren bir kavram olarak dikkat çekmektedir. Hem Platon'un Akademisi'nde, hem de Aristoteles'in Lykeion'unda bir mouseion mevcuttu. Ama asıl müze efsanesini yaratan, MÖ 4. Yüzyılda kurulan ve en az yedi yüzyıl etkin olan İskenderiye Müzesi'dir (Artun, 2006: 13). Müzeler içerikleri, birikimleri, mekânsal konumlarıyla toplumsal belleğin bir gösterim alanı olarak tarihsel veriler doğrultusunda ortaya konan görsel öğeler, dolaylı olarak-bazen de doğrudan- tarih bilincini kavramaya katkıda bulunmakta, ona yeni anlamlar yüklemeye yardımcı olmakta ve toplumsal belleği oluşturmada karşılıklı bir değişim sağlamaktadır (Sezgin ve Karaman, 2009: 3).

Artun'a (2006: 149) göre "bilginin doğuşunu tasvir eden Descartes'a dayalı tahayyülün en kusursuz, en sahici biçimde canlandırıldığı ortam, muhakkak ki modern müzedir. Felsefi söylemin görme ediminden türettiği bütün mecazlar sanki müzede gerçek olur. Müze, mekânsı zihinsel âlemin modeline dönüşür. Müzede aklın ışığı düşüncelerin temsil edildiği resimleri bir bir aydınlatır ve böylece insanlık kendi gözleri önüne serilir. Dünya resim olur". Müzelerde insanlar, görmek istedikleri ile görmek istemediklerini bir arada mukayeseli olarak karşılaşırlar. Nitekim anı değeri taşıyan bir nesne müzede sergilenirken bir taraftan insanlara hüznü yaşatırken diğer taraftan da birilerinin ondan ders çıkarmalarını sağlamaktadır. Hüznle sevinç, kederle gurur bir arada yaşanmaktadır. Kurtuluş Savaşı'na ait Atatürk ve silah arkadaşları tarafından kullanılan eşyalar bir taraftan kahramanlık duygularının yaşanmasına ve bireylerin gurur duymasına imkân verirken diğer taraftan da o yılların üzücü olaylarını hatırlatmaktadır. Dolayısıyla herkes bu mekânlarda birçok farklı duyguyu aynı anda yaşamaktadır.

3. Müzelerin Öğretim Ortamı Olarak Kullanılmasının Önemi

Metropolitan Müzesi'nin misyonu 13 Nisan 1879'da müzenin açılışında kaleme alınmıştır. Özetle şöyle denir, "Güzel sanatların öğrenimini ve sanatın yaşama ve sanayiye uygulanmasının genel bir bilgi ile idare edilmesi, bu yönde halka eğitimin götürüldüğü ve teşvik edildiği bir ortamın kurulması ve geliştirilmesi için, bir müzenin ve kütüphanenin, adı geçtiği kentte kurulması ve sürdürülebilmesi amaçlanmaktadır". Burada söylenenlerin pek çok açıdan önemi vardır. Sanki, çağdaş müzeciliğin bütün ilkeleri, basit bir dille ve o tarihsel bağlam içinde ifade edilmektedir. Dikkat edilirse, öncelikle eğitimden söz ediliyor; güzel sanatların öğretilmesi ve geliştirilmesinden. Sanatın günlük yaşama yansımalarının teşvik edilmesi, hatta sanayiyle ilişkilendirilmesi gibi bir uygulamaya dönük tarifler de var. Asıl önemlisi ise, metnin sonunda, sürdürülebilirliğin dile getirilmesi (Balcıoğlu, 2008: 3).

Birer eğitim ortamı olarak müzeler, günümüzde gözlem, mantık, yaratıcılık, hayal gücü ve beğeni duygusunun oluşmasına ve aynı zamanda da gelişmesine katkı sağlayan mekânlar olmalarıyla birlikte, kitap ve derslerin ortaya koyamadığı bağları göstermektedirler. Bu mekânlar bireylerin düşüncelerini kamçılıyarak nesnelere gözetlemeyi sağlarken onların anlam çıkarmaları ve yordama yapmalarına da katkı sağlamaktadırlar (Atagök, 1999: 137). En uygun açıklama ve yorumlama metotlarının göze hitap edenler olduğu düşünüldüğünde müzelerin kavrama alanındaki yararı kaçınılmaz olarak ortaya çıkmaktadır. Bireylerin öğrenmedeki başarıları üzerine yapılan araştırmalar ortaya koymuştur ki, eğitim etkinlikleri ne kadar az sözle gerçekleştirilir ise buna karşın görülen yapıt ve nesnelere ne kadar etkin bir şekilde kullanılır ise gerçekleştirilen eğitim o denli başarılı olur. Hal böyle iken müzelerin en öncelikli hedeflerinin görsel duyuya hitap etmesi, bu kurumların görsel açıdan sağlanan öğrenmeye katkısını ortaya net bir şekilde koymaktadır. Müze mekânındaki nesnelere herhangi bir etkinlik içerisinde kullanılması ve bunun bireyler tarafından tiyatral bir şekilde drama edilmesi, eğitimin daha aktif, zevkli, ilginç, heyecan verici ve bilinçli olmasına neden olmaktadır (Atagök, 1999: 138). Somut nesnelere esinlenerek drama, hikâye anlatma ve sanatsal çalışmalar yapılabilecek, geçmişte yaşamış önemli kişiler ve yaşanmış olaylar canlandırılarak öğrencilerin tarihsel empati kurma ve kanıt kullanma becerileri ile zamanı ve mekânı daha iyi algılama yetileri geliştirilebilecektir. Bu mekânlarda gerek drama yöntemlerinin uygulanması gerekse eğitimsel etkinliklerin kullanılması ABD ve Almanya gibi gelişmiş batılı ülkelerinde çok yoğun bir şekilde başvurulan bir yöntemdir. Özellikle okul öncesi dönemden itibaren bu ortamlar eğitimin bir parçası olarak kullanılmaktadır. Çok küçük yaşlarda çocuklara müzelerin bir eğitim kurumu olduğu fikrinin aşılması

hem genç, hem de ileriki yaşamlarında onların müzeleri ziyaret etme faaliyetlerini artırmalarını sağlamaktadır. (Atagök, 1999: 136; Buyurgan ve Mercin, 2005: 97). Müzelerin çok soğuk mekânlar olarak bireylerin dimağında yer edindikleri düşünüldüğünde, küçük yaşlardan itibaren onların müzelere götürülmesinin, ileriki yaşlarda müzelere yönelik bakış açılarında pozitif bir değişimin yaşanmasına neden olduğu görülmektedir. Bir bağlam ve anlam sağlamada müzelere yönelik araştırma ziyaretlerinin düzenlenmesi öğrenciler için esastır. Yaşantısal öğrenmeyi ve aktif katılımı göz önüne alan eğitimdeki gelişmeler ışığında müzeler daha çok kullanılmalıdır. Bunun için bazen müzeler, belli bir konuda bakış açılarını sunabilmek için ortak çalışma yapabilirler. Nitekim Brüksel’deki üç müze, Çocuk Müzesi ile Sanat ve Tarihi Müzeleri, öğretmenlere “ev yapma” konusundaki üç yaklaşımı sunmak için birlikte çalışmışlardır. Çocuk müzesinde ilk barınaklar” konusu ile uğraşmış, Sanat Müzesi’nde bazı tarihsel ve güncel ev yapma tabloları anlatılmış ve Tarih Müzesi’nde nesnelere ve mobilyalar yeniden yapmada kullanılmıştır (Hooper-Greenhill, 1999: 175). Böyle bir faaliyetle öğrencilerin farklı disiplinleri kendi içerisinde ilişkilendirmelerine de imkân verilmektedir.

Müzelerde yapılan eğitimsel faaliyetlerde öğrenciler eğitimin merkezine alınmaktadır. Bu şekilde öğrencinin merkeze alındığı etkili öğrenme bireylerde değişime, gelişime ve daha çok öğrenme arzusuna yol açmaktadır. Gammon’a (2003: 3) göre etkili öğrenme ortamının en iyi şekilde oluşturulduğu mekânlar olan müzede bir ziyaretçi üç öğrenme yaşar: “resmi (kurallara uygun), kendi iradesiyle veya gayri resmi (kurallara uygun olmayan). Resmi öğrenme boyutu, bir öğretmen veya özel öğretmenin öğrenme aktivitesinin yapılmış serisine, sırasına yönlendirmesi ve dıştan değerlendirmesi olarak tanımlanabilir. Kendi iradesiyle öğrenme, genel kişisel gelişimi için ya da özel bir ilgi konusu veya mesleki amaç için öğrencinin belirli veya çok geniş eğitimsel amaçlara göre, kaynaklar (kitaplar, sunumlar, web siteleri vs.) kullanarak aktivitede bulunması olarak tanımlanabilir. Tesadüfen ve plansız olarak gayri resmi yaklaşımla kişi yeni bir fikir, konuşma ve anlayışa yönelir ve hiç hesapta olmayan bir öğrenme sağlar. Eğitim öğretime sağlamış olduğu katkının farkında olunmasından dolayı son iki yüzyılda müzelerin eğitim rolü, vurgulanması gereken kayda değer bir değişim ve gelişim göstermiştir. 14. yüzyılın başında müzelerde insanların içinde yaşadıkları dünya hakkında bilgi edinme fırsatına sahip olmaları için doğal dünyadan ve geçmişten nesnelere biriktiriliyordu. Bu dönemde müzeler, temel olarak, uzun bir eğitim alma fırsatı olamamış insanların, kendilerini eğitmek için yararlanabilecekleri eğitim kurumları olarak görülüyordu (Hooper-Greenhill, 1999: 22). Dolayısıyla 14. yüzyılın başındaki bu yaklaşım da bu kurumların eğitimsel yönlerinin o dönemde de fark edildiğini göstermektedir. Bu dönemde müzelerin

eğitim kurumları olarak ortaya çıkmalarının en önemli nedeni, “çalışan sınıf ve orta sınıf arasında eğitim bakımından kendini geliştirmeye duyulan inanç; radikal reformcuların çalışan sınıfa ‘akılcı eğlence’ şeklinde boş zaman geçirme fırsatları sunması; sanatın insanlaştırma ve uygarlaştırma gücüne duyulan inanç ve toplumun tüm kesimlerinin buluşabileceği yansız yerler sunma isteğidir” (Hooper-Greenhill, 1999: 30).

Çağdaş eğitimde duyulan ihtiyaçların bir neticesi olarak müze ortamlarında aktif, öğrenciyi etkin hale getiren, çok çeşitli öğrenme yöntemlerinin sağlanması talebi ortaya çıkmıştır. Elbette bu durum sadece müze ile ilgili değildir. Müzenin her bireye ulaşamama durumlarından dolayı gelişmiş ülkelerde kurumlar arasında işbirliği yapma zorunluluğu doğmuştur. Bu işbirliğinin temel amacı daha sağlıklı bir öğrenme çabasıdır. Gammon (2003: 4) müzelerde öğrenmeyi beş kategoride toplamıştır. Bunlar: Bilişsel, etkili, sosyal, becerisel ve kişiseldir. Bilişsel alan, yeni bilgi edinme, tekrar (direkt konsantre deneyim yoluyla önceki bilgiyi kuvvetlendirme), yerleştirme (var olan şemalara yeni bilgiyi uyarlama), bağlama (içeriğe önceki bilgiyi yerleştirme) aktivitelerini içerir. Mesela tecrübeyi, problem çözmeyi ve uyarıcı çözümler bulmayı var olan bilgiye nasıl uygulayacağını öğrenen; kavramlara bağlama; benzerlikler oluşturma özellikleri gösterir. Etkili alan inanç tutum ve değerlere meydan okumayı ve diğer insanların bakış açısı ile empati ve anlayışı artırır. Sosyal alan işbirliği, iletişim, öğrenmek için başkalarına yardım etme becerilerini geliştirir, sosyal sermayeyi geliştirir. Becerilerin geliştirilmesi (akli ve fiziki) alanı tahmin, indirgeme, problem çözme, araştırma, gözlemlenme, ölçme, sınıflandırma, hikâye anlatma, karara verme; el becerisi ve hüner gibi fiziksel beceriler; sanatsal beğeni ve eleştiri becerileri; Matematik, edebiyat, bilgi, teknolojisi kullanımı becerileri; araştırma ve bilim işlemi, deney tasarımı ve sergileme testleri, bilgi toplama, veri analiz teorilerini test etme, kanıt değerlendirme, sonuç çıkarma becerilerini geliştirir. Kişisel alan ise bireyin kendine güven ve kendi etkinliğini artırır; daha ilerisini araştırmaya motive eder; meraklılıkla ilgili ve hoşlanılabilir tecrübeler ile düşünmesini sağlar; ilgi, merak huşu ilhamı verir (Gammon Akt. Sezgin ve Karaman, 2009: 25). Falk ve Dierking’e göre (Akt. Buyurgan, 2009: 228) “Nasıl öğreniriz? sorusunun cevabı pedagojik açıdan önem taşımaktadır. Bunun en geçerli cevabı ise fiziksel çevre ve iyi karar vermedir. Hayvanlarla ilgili öğrenme hayvanat bahçesinde, görsel sanatlarla ilgili öğrenme sanat müzesi ya da galerisinde, tarih öğrenme de tarihi bir mekânda daha kolaydır.” Hatta günümüzde tarihçiler olayı bir adım daha ileri götürerek okul dışı tarih öğretiminde tarihi yapının kendisi kadar tarihi romanları da önemli öğretim araçları olarak görmektedirler. Nitekim Şimşek’e göre (2006: 75) bireylerin eleştirel düşünce becerilerini sekteye uğratmayacak, kaba ideolojik

yaklaşımların dışında bir söylemle tarihsel gerçeklere atıfta bulunacak, onların zihinsel ve özellikle de duygusal gelişimlerine katkı sağlayabilecek tarihsel romanlar, eğitim açısından önemli bir değere sahiptir.

Hooper-Greenhill'e (Akt. Onur, 2003: 11) göre müze eğitiminin birtakım ilkeleri vardır Bunlar:

1. Müzenin koleksiyonları ile ziyaretçilerinin gereksinimleri ve ilgileri arasında ilişki kurmak. Her bireyin ve her grubun gereksinimlerinin ve ilgilerinin farklı olması koleksiyonların her defasında farklı sunulmasını gerektirecektir.
2. Eğitime uygun nesnelere seçimi için müzede sergilenen koleksiyonların çok dikkatli incelenmesi gerekmektedir. Bu durum bir taraftan müzede bulunan eserlerin tanınmasını sağlarken, diğer taraftan da farklı grupların öğrenme yeterlilikleri hakkında bilgi sahibi olunmasını sağlamaktadır.
3. Geleneksel sınıf ortamlarının sıkıcılığının yerine direkt nesnelere birebir ilişki kurmanın sonucu olarak farklı deneyimler yaşanmaları sağlanmaktadır. Bu durum koleksiyonlarla ziyarete gelen hedef kitle arasındaki ilişkiyi zorunlu hale getirmektedir.

Sınıf içerisinde zaman ve araç yetersizliğinden statik, pasif yönlü bir yaklaşım izlenirken, bu tür ortamlarda objenin niteliğine göre bir taraftan gözlenerek, duyarak, dokunarak hatta tadarak bir karşılaştırma yapılabilmektedir. Müzede, konu için kullanılacak objeler, gerçek ya da bunların model ve numunelerinden oluşmaktadır. Müze objeleri, insanlığın gereksinimleri sonucunda oluşan nesnelere, bunların teknolojik gelişmelerini, tarihsel önemlerini, ne için kullanıldıklarını, kimler tarafından yapıldığını ve onların yaşam standartları ile sosyal yapılarını açıklamaktadır. Ayrıca insanlık tarihinin oluşumu içinde yer alan araç ve gereçler ile kişilerden günümüze ulaşabilen eşyaların sergilenmeleri sonucunda, bireyin sadece kitaplara bağlı kalmaksızın bu tarihsel olgu ve olayları canlandırabilmesi ile beraber olaylar ve kişiler hakkında daha ayrıntılı bilgi sahibi olmalarını da sağlamaktadır. Birey bunları beş duyu organının yardımıyla yaşantısına katmakta yani yaparak-yaşayarak öğrenmeyle birlikte bunları gözleyerek de öğrenme durumlarını gerçekleştirmektedir (Yılmaz, 1996). Baltacıoğlu'na (Akt. Bostancı, 2002: 28) göre "eğitim, keyif ve heves eseri değil, inceleme ve ilim eseridir. Her memleket okul binalarına, sıralarına, öğretmenlerine, sınıflarına, öğrencilerine, sağlık durumuna, yedikleri yemeklere, metodların türüne ait ne kadar şekiller, araçlar varsa hepsini toplayıp bir bina içerisine getirir. Her memleket kendi öğrencisinin yazdığı defterleri, yazımları, ödevleri, yaptıkları resimlerini eliş örneklerini biriktirir; karşılaştırmalar yapar, düşünceler çıkarır.

Eğitim müzesi her türlü öğretim düşüncesinin yayılması için son derece önemli bir ocaktır. Müzelerin görevi sadece göstermek değildir aynı zamanda telkin, öğüt ve nasihattir”.

Günümüz eğitim sistemi içerisindeki en önemli yaklaşımlardan birisi “yaşam boyu öğrenme” biçimidir. Şüphesiz öğrenme yaşam boyu sürmekte olup formal bir eğitimle sınırlı değildir. Geleneksel okullarda verilen eğitimden çok farklı olan müze eğitimi belli bir öğretim programı ve belli bir mekânla sınırlı değildir. Her şeyden önce zorunlu olmayıp, okulda verilen öğrenme biçimlerinden, testler ve notlardan bağımsızdır. Ziyaretçi özgür olarak gelir ve gider, sergileri ilgilerine göre gezer. Müzelerde verilen öğretimde her şey görseldir. Bu görsellik sınıf ortamlarından farklı olarak ziyaretçinin ilgi ve merakını çekmektedir. Bundan dolayı da hoşça giden bir etkinlik olarak değerlendirilmektedir. Müze eğitiminin başlıca amaçlarından birisi, ziyaretçinin düş gücünü uyarmak ve onun duyuşsal uyanıklığını geliştirmektir. Onun için müze eğitimcilerine göre öğrenme açık-uçlu, sürekli, yaşam boyu bir deneyim olarak görülür (Onur, 2003: 12). Müzedeki öğrenme sürecinin önemli bir özelliği de düşünmeyi geliştirmesidir. Bu tür öğrenmede, duyuşlar aracılığıyla somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, gözlemden genellemeye ulaşmak olanaklıdır. Buyurgan ve Mercin (2005) müze eğitiminin amaçlarını şu şekilde sıralamaktadırlar: “Müzeciliğin tarihi, türleri, amaçları ve işlevleri ile ilgili bilgiler edinebilme; müzeler, kültürler ve uygarlıklar, müze ve sanat, müze ve eğitim, müze ve toplum konularında bilgiler edinebilme; müzeleri eğitim amaçlı kullanabilme alışkanlığı edinebilme; bir müze ziyareti ile ilgili hazırlık ve süreçleri kavrayabilme; müzelerde yer alan farklı kültürlere ait sanat eserleri ve tarihi eserlerdeki benzerlik ve farklılıkları fark edebilme; müzeleri oluşturan farklı kültür ürünleri sayesinde, diğer toplumlara karşı saygıyı gerçekleştirebilme; müze ziyareti sonucunda bir müze rehberi hazırlayabilme; müze çalışmasına dayalı olarak projeler hazırlayabilme; müzede sergilenen sanat eserlerine ve tarihi eserlere karşı ilgiyi, değer vermeyi ve onları koruma bilincini oluşturabilme; farklı konu alanlarına yönelik müzeleri kullanarak, daha kalıcı ve anlamlı öğrenmeleri gerçekleştirebilme”. Her müzenin, koleksiyonlarının türü, müzenin gelenekleri, personelinin uzmanlığı ve eğitim politikasına göre sunduğu eğitim kendine özgüdür. Birinin diğeriyle bir benzerliğinin beklenmesi çok da doğru değildir. Müzelerin birçok yönüyle birbirinden farklı olması, öğrencilerin yapmış oldukları ziyaretlerde, tekrara düşülmediği için onların devamlı hevesli ve dikkatli olmalarına imkân vermektedir. Nitekim müze eğitimi olgulardan çok bireylerin duyuşlarına hitap ederken onların düş gücünü, estetik duyarlılığını, eleştirel düşüncelerini ve yaratıcılıklarını geliştirmektedir. Müze eğitimi nesnelere öğrenmeyi merkeze aldığı için yaşantıya dayalı bir öğrenme ortaya koyar

ve bireylere daha eğlenceli gelir. Bu eğlenceli ortam içerisinde nesnelerin yorumları durağan olmadığı ve sürekli değişiklik gösterdiği için hem amaçlı olan hem de amaçlı olmayan iletilerin okunması sağlanacaktır. Bu da onların öğrenme sürecindeki güçlü yönleri oluşturur. Yaşamın maddi tanıkları olarak “nesne” belge gibi iş görür, bilgiyi tutar ve kaydeder; biz daha fazlasını öğrendikçe değişmekle kalmaz, aynı zamanda bize bildiğimizi hatırlatan bir kapasiteye sahiptir (Onur, 2003: 13). Kuşkusuz müze gibi mekânların eğitim amaçlı kullanımında en etkin yöntemler yeğlenirken, nesnelerin elle tutulması, rol yapmayı kullanma, bir sitte ya da binada çalışma, eğitim tiyatrosuna katılma, geniş ölçekli bir kolaj yapma, birinci el kanıtlardan çıkarsama yapma, bir gösteriyi izleme, teyp ya da video kullanma, hepsi standart çalışma yolları arasındadır. Çoğu müze eğitmeni, müzede eğitimin farklı bir deneyim olması ve hem müzede koleksiyonlarla hem de koleksiyonların tutulduğu alanla birinci elden karşılaşma sağlanması gerektiği gerekçesiyle, çocuklar ve yetişkinler için geleneksel bir sınıf ortamı yaratmayı istemezler (Hooper-Greenhill, 1999: 23). Çünkü bu tür ortamlar öğrencilerin ilgisini çekecek bir görünüm oluşturmayacaktır. İlgisini çekmeyen şey de öğrencide kalıcı bir öğrenme sağlamasına engel teşkil edecektir.

Harrison’a (1963: 109) göre eskiden müzelerin görevi, yeni eserler elde etmek, koleksiyonların korunmasını sağlamak, bazı araştırmalar yapmak ve bazı sergiler tertip etmek olduğu halde çağımızın (buna modern çağların da denilebilir) müzelerinin görevi çok daha genişleyerek, büyük halk yığınlarında, sergiledikleri eserlerin anlam ve değerlerini öğretme gibi bir misyon edinmiştir. Müzelerde sergilenen eserler oldukça öğretici olmalarının yanında taşımış oldukları anlam yüzünden ziyaretçilere göre farklılık göstermektedir. Buralarda yapılan eğitimde asıl amaç, eşyanın fayda, anlam ve değerini kavramaktır. Belki de tek dezavantajı müzelerde gerçekleşen öğrenmelerin ölçülmesinin okul öğrenmelerinin ölçülmesinden biraz daha zor olmasıdır.

Hemen hemen eğitim kademelerine göre bütün okullar müzelerden yararlanabilmelerine rağmen, içlerinden en çok ilköğretim kademesindeki okullar müzelerden yararlanabilmektedir. İlköğretim kademesindeki derslerle ilgili olarak müzelerde birçok farklı programlar uygulanabilir. Uygulanan bu programlar ise öğrencilerin bilgi birikimlerine, ders içeriğine, müzenin koleksiyonlarına göre değişebilmektedir. Her ne kadar öğretmenlerin belirlemiş oldukları programları olmasına rağmen, müzelerin öğretmenlere alternatif programlar hazırlamaları gerekmektedir. Bunun gerçekleşebilmesi için de üniversitelerin eğitim fakülteleri ile ortak çalışmalar yapıp, fakültelerde bir konferans ya da müzede bir gösterim düzenlenebilmektedir (Hooper-Greenhill, 1999: 174). Çoğu müzeler dışarıya ödünç verme hizmetleri, gezici müzeler ve okul programlarında sanatçı organi-

zasyonlarına yönelik çalışmalar yapmaktadırlar. Bu çalışmalar yapılırken müze-lerde sunulan öğrenme yöntemlerinin sınıfta sunulanları tamamlayıcı nitelikte olması gerekmektedir. Müzeye yapılan okul ziyaretlerinin en değerli kazanımları, öğrencilerin alternatif öğrenme yolları ile karşılaşma ve maddi kanıt ile aktif biçimde çalışma fırsatları bulmalarıdır. Bazı çocuklar için bu durum, daha formal olan sınıf ortamında pek görülmeyen yetenek ve becerileri gösterme şansını sağlamaktadır. Bütün çocuklar için, yeni bir yere gitmek, yeni insanlarla tanışmak, bilgi toplamada yeni yaklaşımları denemek ve gerçek şeylerle karşılaşmak çok güdüleyici ve uyarıcı olabilir ve okulda edindikleri bilgileri bir bakış açısına yerleştirebilirler (Hooper- Greenhill, 1999: 175).

Şu anda gelişmiş Batılı ülkelerinde müzeler farklı eğitim ortamı olarak yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Elbette bu kurumlardan yararlanma programsız ve altyapısız bir şekilde bu mekânlara ziyaret düzenleme şeklinde değildir. Hazırlanmış olan müze programlarıyla müze ziyaretinin en yararlı biçimde nasıl değerlendirileceğinin hesabının yapılması gerekmektedir. Müzede geçirilen her anın planlanması gerekmektedir. Müze ziyaretlerinin başarıya ulaştığı programların hepsi, müzelerdeki eğitim uzmanının okullara giderek oradaki ders öğretmenleriyle birlikte planlanmış oldukları ziyaretlerde yaşanmıştır. Hazırlanan bu etkinliklerin okul ortamında uygulanması da ayrı bir katkı sağlamaktadır. Böylece çocuklar hem müze ziyaretine hazırlanmış olmaktadırlar hem de müze ziyareti sırasında geçirilen sınırlı saatleri daha verimli geçirme olanağı bulmaktadırlar. Yapılan gezi sonrasında eğitim atölyelerinde öğrencilere gördüklerinden yola çıkarak uygulama yaptırma etkinlikleri gezilerin en yararlı bölümünü oluşturmaktadır. Bunun sağlamış olduğu en önemli fayda ise öğrencilerin yaşayarak öğrenmelerine fırsat vermesidir (Önder ve Diğerleri, 2009: 105). İşte bu yaşayarak öğrenme içerisinde edinilen kazanımlarda çok kalıcı bir öğrenme sağlanmaktadır. Müze mekânlarının eğitim öğretim içerisindeki öneminin bilinmesinin bir sonucu olarak düzenli okul ziyaretleri, müzelerin kurulmasıyla birlikte başlamıştır. Bunun ilk örneklerinin yaşandığı yerler ise Kuzey Avrupa ülkeleridir. Nitekim İngiltere’de hem Norwich’de hem de Scarborough’da 14. yüzyıldan itibaren çocuklar öğretmenleri tarafından okul ziyaretlerine götürülmüşlerdir. Şunu da belirtmekte yarar vardır ki her ne kadar bu tür ziyaretler düzenlenmiş olsa da bir müze ziyaretinin eğitim değerinin olup olmadığı o dönemlerde çok açık değildi. Pestalozzi yöntemi öğrencilerin deneyimlerini genişletmeyi savunsa ve pedagojik açıdan yeni ve yararlı bir bakış açısı sunsa da geleneksel öğretim her zaman sınıfın içindeydi (Hooper-Greenhill, 1999: 48). Öğrencilerin farklılıkları teneffüs ederek kazandıkları öğrenmeler yaşam boyunca kalıcı bir değer oluşturmaktadır. Özellikle yaparak yaşayarak öğrenmenin eğitim öğretim içerisindeki konumu dikkate alın-

diğında müzelerin eğitimin vazgeçilmez parçaları oldukları açıktır. Müzelerde öğretim yapmak, bunun ilk hedeflerinden biri olarak, müzenin koleksiyonları ile özel müze ziyaretçisinin gereksinimleri ve ilgileri arasında ilişki kurmaktır. Bu ilişkinin ideal olarak, olanak olduğunca etkin, dinamik ve esnek olması gerekir (Hooper-Greenhill, 1999: 22).

Müzedede eğitim-öğretimin önemi ve yararları şu şekilde sıralanabilir:

1. Özellikle öğretim ortamında fazla duyu organlarının kullanılması öğrenciyi aktif hale getirir, onu aktifleştirir ve eğitim öğretimin daha etkili ve bir o kadar da kalıcı olmasını sağlar. Öğrencilerin kendilerini ve başkalarını daha iyi tanımlarına fırsat hazırlanırken, onlar için zaman ve mesafe olarak ulaşılamayacak durumda olan olay ve durumları yaşanır hale getirir ve incelemelerini sağlar.
2. Öğrenciler için soyut olan ve anlamada güçlük çektikleri karmaşık olayların anlaşılmasını sağlarken, öğrencilerin yaratıcı güçlerini, kendilerine güvenlerini artırır.
3. Sınıf içerisinde sıkılgan ve utangaç öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine imkân hazırlarken, uygulanan ekip çalışmalarıyla onların sorumluluk alma ve birlikte çalışma alışkanlıkları kazanmasına imkân hazırlamaktadır.
4. Öğrencilerdeki arkadaşlık duygusunu geliştirerek dayanışma ve hoşgörü anlayışlarının gelişmesine katkı sağlar ve empati kurmalarını, sevinçte ve tasada ortaklık oluşturmalarını sağlar.
5. Öğrencinin bireysel ve sosyal beceriler bakımından daha iyi yetişmesini, başkalarıyla rahat ve sağlıklı ilişkiler kurmasını, toplumsallaşmasını sağlar.
6. Soyut olay ve durumları somutlaştırır, onların kavranmasını kolaylaştırır.
7. Öğrencilerin dikkat, konuşma, dinleme, anlatım algılama ve yorumlama gibi iletişim yeteneklerini geliştirir.
8. Öğrenciler güdülenir. Onlara, durumu yalnızca kavrama yerine sezme ve hissetme olanağı verilir.
9. Öğrencilerin daha düzenli, disiplinli ve uyumlu yetişmesi, bu arada iç disiplin kurmaları gerçekleşir (Kavcar, 2002: 24).

Müzeler, yaşanmış ve ispatlanmış olan bilgileri devamlı canlı ve hoş bir şekilde tutarken arşiv merkezi rolünü üstlenmektedir. Aynı zamanda bireye zihni melekelerini kullanmasını öğretirken ona bilgisini geliştirme yollarını öğretir ve sorgulama alışkanlıkları kazanmasını sağlarken eğitimin en önemli amacını da

gerçekleştirmiş olur. Nitekim müzelerde sergilenen eserler sadece öğrencilere görünmekle yetinmezler kitapların ve derslerin açıkça ortaya koyamadığı, eşya arasındaki mevcut bağları gösterirler (Harrison, 1963: 109). Müzede yapılan her şey, her türlü bilinçli niyetin dışında olsa bile eğitici bir değer taşır. Eşyayı takdim ediş şekli, onların düzenlenmesini yöneten zekâ, halkın hizmetindeki personelin sevimliliği ve inancı, malzeme ve tesislere hakim olma, estetik güzellik, tipografik takdim ve yayınların metinleri, işte bütün bunlar, görevleri halkı aydınlatmak olan hizmetler kadar etkili olabilir ve eğitime yardım edebilirler (Harrison, 1963: 110). Çünkü müzeler okullar için bir atölye veya laboratuvar gibidirler. Eğer bu olanaklar kullanılmazsa okulların eğitim amaçlarında yer alan, birçok dersin öğretiminde yaygın olarak kullanılması gereken “uygulama” amaçları çok önemli kaynaktan yoksun bırakılmış olur. Sürekli aynı ortamda, durağan bir şekilde bulunan öğrenciler müzelerde farklı etkinliklerde bir araya gelerek birbirlerini ve kültürel değerlerini daha iyi tanıma imkânı ve kaynaşma fırsatı bulabilirler. Bu yönüyle müzeler sadece öğretim programına destek olmakla kalmaz, bireylerin toplumsallaşmasına, daha kültürlü ve birikimli hâle gelmesine de katkıda bulunmaktadır. Müze ile eğitim sürecinde öğrenciler gözlem yapabilir, objelerle algılar yoluyla ilgi kurabilir, düşünce ve duygularını daha kolay ifade edebilir, müzenin bakış açısını, barındırdığı mesajı anlamlandırabilir, kültürel değerleri ve yaşamı paylaşmaya, gerçeği anlamaya daha istekli olabilir. Böylece müze eğitimi öğrencilerin geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağ kurabilmelerine; kültürel varlıkları, tarihi eserleri anlama ve korumalarına, daha hoşgörülü olmalarına katkı sağlamaktadır (Müze, 2014). Müzeler özellikle kendi binaları içerisinde yardım edebilecekleri gibi, okullara giderek yapılacak etkinlikler ile okulların içerisinde, eğitim merkezlerinde, gençlik merkezi ve kamplarında da yardım edebilir.

Gelişmiş ülkeler müze eğitiminde çok mesafeler almışlardır. Özellikle sanat eğitimi alanında olmak üzere birçok alanla müzeler ilişkilendirilmiş ve öğretim programları hazırlanmıştır. ABD’de müzede sanat eğitiminin öncüsü kabul edilen Munro, müzede sanat eğitimi deneyimleriyle müzenin sanat eğitiminde çok etkili bir rolünü keşfetmeye çalışmış ve müze eğitimi ya da müzede sanat eğitimi sadece geleneksel dar bir sistem olarak görmemiş, sanatlarda öğrenme, gelişme ve yaratmanın estetik heyecandan kaçınma ile değil, sanat eserlerini etkin uygulamada bir aşama olarak karşılamak ve böylece hafızadaki, hayaldeki ve bunun yansımadaki bir uygulamayı yeniden organize etmek suretiyle başarılabacağına inanmıştır. Bu amaçla Munro, yüksekokul öğrencilerine, genç bireylere, sınıf öğretmenlerine ve sanat eğitimi lisans öğrencilerine öğretim programı uygulamıştır. Eğitimsel yapıyı geliştirmek üzere müzeler, programlarının yanında yapısal olarak da değişikliklere gitmişlerdir. II. Dünya Savaşı’ndan sonra müzeler, sanat

tarihi, sanat ve sanat öğretimi ile ilişki içerisinde girmişlerdir. Bunun sonucunda birçok müze, güzel sanatlar fakülteleriyle birleşmiştir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 98). Müzelerdeki gerçek ve kopya sanat eserlerinden yararlanılarak sanat öğretimi yapılması bir gereklilik haline gelmiştir.

Müze binası ve kompleksi içerisinde gerçekleştirilecek müze eğitimi etkili birçok uygulamayı içerir. Bu eğitim etkinliklerinin olabilmesi için müzenin fiziki ortamının uygun ve müze personelinin yeterli olması beklenir. Müze eğitimi için müze binasında, paneller, konferans, seminer, basın açıklaması, film gösterimi vb. birçok farklı etkinliklerin gerçekleştirileceği büyük bir salonun bulunması gerekmektedir. Araştırma yapmak için araştırma merkezi, kütüphane, gezi esnasında ziyaretçilerin dinlenmesi için sosyal mekânlar, hem geçici hem de kalıcı sergi salonlarının yanı sıra geçici sergilerin de düzenlenebileceği sergi salonlarının bulunması gerekmektedir. Aynı zamanda müzelerde, eserlerin antik alan içerisinde ortaya çıkarılışını gösteren belgesel filmler, rehberli turlar, müzeyi tanıtıcı sesli ve hareketli görüntüler, eğitimciler tarafından yaptırılan dramalar, oyunlar, testler, uygulamalı çalışmalar, eser eleştirisi, eserlerle ilgili tartışmalar, sinevizyon gösterileri, çeşitli eğitimsel etkinlikler uygulanabilecek etkinlikler arasında yer almaktadır.

Kanada, Amerika, Fransa, İngiltere, Almanya, Japonya, Hindistan ve birçok İskandinav ülkelerinde özellikle bilim ve teknoloji müzeleri eğitim öğretim kapsamında çok yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. 1683 yılında Oxford Üniversitesi içerisinde kurulan ve doğanın geçmişini sergileyen Ashmolean Müzesi'nin öncülüğüyle bu tür müzelerin kurulmaları hız kazanmıştır. 1799 yılında Paris'te açılan Musée National des Techniques öğrencilere, öğretmenlere ve halka bilim anlatma bakımından önemli bir misyonu üstlenmiştir. 1857 yılında kurulan Londra Bilim Müzesi (The Science Museum) çeşitli bilimsel araç ve gereçlerin yanında teorileri ve çalışma prensiplerini de sistematik olarak şekillendirmiştir. Bu müze içinde açılan Çocuk Galerisi (Children's Gallery) İngiliz okullarındaki eğitimi etkilemiş ve dünyadaki birçok müzenin gelişmesine yardımcı olmuştur. Bu yıllarda A.B.D.'de büyük çabalarla Philadelphia Franklin Enstitüsü (Franklin Institute in Philadelphia) ve Washington Smithsonian Enstitüsü (Smithsonian Institution in Washington) kurulmuştur (Bozdoğan, 2007: 21). Özellikle 1903 yılında Oscar Von Müller tarafından kurulan Alman Müzesi (Deutsches Museum), bilim müzesi olarak önemli bir değişimi getirmiştir. Ziyaretçilerin dokunabildiği ve deneyebildiği faaliyetlere önem verilmiş ve 1925 yılında türünün ilk örneği olarak Planetarium açılmıştır. Aynı şekilde Chicago Bilim ve Endüstri Müzesi de (Museum of Science and Industry in Chicago) bu müzenin ABD'deki yansıması olarak değerlendirilebilir. ABD'de tam anlamıyla bir Bilim ve Teknoloji Müzesi

1929 yılında kurulan Henry Ford Müzesi (The Henry Ford Museum) olarak kurulurken bu müzeyi 1935 yılında New York Bilim Müzesi (New York Museum of Science) takip etmiştir. Franklin Enstitüsü Bilim Müzesi, okul eğitimini tamamlamak ve çeşitli eğitim ortamları sunmak çerçevesinde işlev görürken diğer taraftan da yetişkinlerin eğitimine de önem vermiştir. Bu müzede tarihi objelerle beraber Faraday, Edison gibi bilim adamlarının yapmış olduğu çalışmalara ve çeşitli etkileşimli sergilere yer verilmektedir. 1937 Paris’te kurulan Keşif Sarayı’nda (The Palace of Discovery) ilk modern bilim merkezi hüviyetinde bir yapı olarak diğer müzelerden farklı modern bilim ve teknoloji temel düzeyde tanıtılmakta, çeşitli etkileşimli sergilerle eğitime katkı sağlanmaktadır. 1950’li yıllarda endüstri toplumundaki hızlı teknik gelişmelerin, etkileşimli bilim müzelerindeki gelişmelere çok fazla etkisi olmuş ve bilim müzelerindeki bu değişim 1960’lı yıllarda ivme kazanmıştır. 1969 yılında San Francisco’da açılan Exploratorium ve yine aynı yıl Toronto’da açılan Ontario Bilim Merkezi (Ontario Science Centre) sergiler üzerinde tam olarak deneyerek öğrenme yaklaşımının uygulandığı tamamen yeni kurumlardır. Exploratorium’da sınıflarda verilen ve anlaşılması zor bilgilerin kazanılması için çeşitli eğitim fırsatları sağlamaktadır. Ontario Bilim Merkezi’nde de etkileşimli sergiler, bilimsel prensipler ve biyoloji, tıp, astronomi ve uzay gibi teknolojik bilgileri ziyaretçilerin hizmetine sunulmuştur (Bozdoğan, 2007: 22). Almanya’nın Münih kentinde 1906 yılında faaliyete geçen Alman Müzesi toplam 13000 metrekarelik alanda özellikle eğiticilik işlevini ön plana çıkararak tüm ziyaretçiler için çalışmalar yapmıştır. Aynı şekilde 1969 tarihinde tamamlanan Toronto’daki Ontario Bilim Merkezi bilimsel ve teknolojik gelişmelerin yansıtıldığı materyaller sergilemekte olup, aynı zamanda ziyaretçilerin bu eserlerden yararlanmalarına imkân vermektedir. Müze içinde bulundurduğu sinemalar ve uygulama laboratuvarlarıyla önemli bir eğitim kurumu işlevselliğini sürdürürken, yağmur ormanları, okyanuslar, mağaralar, göller, gökyüzü ve çevre kirliliği gibi olayları laboratuvarlarda canlandırmaktadır. Paris’te 1986 yılında kurulan La Villette adeta bir eğitim kurumu işlevselliğine sahip dünyanın en önemli bir diğer bilim müzesidir. Dünyanın en büyük bilim müzesi özelliğini taşıması ile birlikte bilim ve teknolojiyi geniş bir perspektiften ele almakta ve bilim ve teknolojinin insan yaşamı içerisindeki önemini ortaya koymaya yönelik sergilemeler yapmaktadır. Yaklaşık olarak 150 kişiden oluşan kadrosuyla müze meteoroloji, evren, iletişim, ulaşım teknolojisi ve dünya coğrafyasının dâhil olduğu birçok sergi ve etkinlikler düzenlemektedir (“Museum of science”, 2014).

Müzenin en önemli kısımlarından birisi toplam 320.000 metrekare bir alana kurulmuş olan Explora’dır. Explora dört bölümden oluşmakta olup “Dünyadan Evrene” olarak tanımlanan birinci bölümde dünya, okyanuslar ve uzayda yapılan

çalışma örneklerine yer verilmektedir. Bu bölümün en önemli parçası Planete-rium adlı Güneş Sistemi'dir. Bu sistemde Satürn gezegeninin halkaları ve Mars volkanları ile ilgili görüntüler, Nautilus adlı Fransız denizaltısının imitasyonu, Ariane roketinin gerçek boyutta bir modeli ve Columbus uzay istasyonunun bâzi modül örnekleri bulunmaktadır (Bozdoğan, 2007: 26). Müzenin "Yaşam Serüveni" başlıklı ikinci bölümünde küçük bir sinemada spermin yumurta ile buluşması, yumurtanın fetüse, ilk nefesini alacak bebeğe dönüşmesi gösterilmektedir. Madde ve İnsan adlı üçüncü bölümde doğal kaynaklara ve doğaya dikkat çekilmekte ve "Diller ve İletişim" adlı dördüncü bölümde ise insan davranışları, ifadeleri ve duyuları hakkında deneyler ile bir eğlence ortamı ortaya konulmaktadır.

Ülkemizde de son yıllarda bilim ve sanayi-teknoloji müzesi bağlamında olumlu gelişmeler yaşanmaktadır. Bunların içerisinde en önemli olanı kuşkusuz 1993 yılında Ankara Altınpark'ta kurulan Feza Gürsey Bilim Merkezi'dir. Ülkemizin ve dünyanın önde gelen fizikçilerinden birisi olan Feza Gürsey adına kurulan bu merkez Türkiye'nin ilk bilim merkezidir. Müze öğrencilere özellikle fen derslerinde teorik olarak gördüklerini anlama ve uygulama ortamı sağlamaktadır. Müzedeki eğitimsel faaliyetler içerisinde Elektrik Gösterisi, Azot Gösterisi, Astronomi Slaytı, Sıcak Hava Balonu, X Işınları, Fısıltı Çanakları, Karadelik Modeli, İnsan Modeli, İnsan Kalbi ve Akciğeri, Plazma Topu, Mikroskoplar, Bernoulli Üfleyicisi, Bisiklet Jeneratörü, Sarkaç gibi bilimsel ve deneysel uygulamalar yapılmaktadır. Ayrıca Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı ve MTA Genel Müdürlüğü bahçesinde 2004'de hizmete giren Enerji Parkı'nda diğer bir önemli merkez olarak Elektrik Üretim Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü (EÜAS), Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ), Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK), Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu (TKİ), Türk Petrolleri Anonim Ortaklığı Kurumu (TPAO), ETİ Madencilik ile Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA) gibi kuruluşların kurdukları bölümler mevcuttur. ODTÜ Bilim ve Teknoloji Müzesi, Rahmi Koç Sanayi Müzesi, İstanbul Deneme Bilim Merkezi ülkemizin diğer önemli bilim ve Fen Müzeleri olarak kabul edilebilir.

4. Eğitim Öğretim Ortamı Olarak Müzelerden Yararlanmanın Yönet-sel Yanı

Müzelerdeki yönetsel yapılarla müzenin bulunduğu ülkenin yönetim yapısı arasında paralellik bulunmaktadır. Çünkü o bölgedeki müze yöneticileri merkezin belirlemiş olduğu ilkelerin dışına çıkamadıkları gibi herhangi bir değişiklik de yapamazlar. Ülkede yürütülen politik göstergeler müzeleri etkilerken onların gelişimi ve durağanlığı bakımından da belirleyici olmaktadır. Dünya üzerinde bütün ülkelerin ortak anlaşmaya vardığı herhangi bir müze yönetimi politikası

bulunmamaktadır. Birçok Avrupa ülkesinde, belli özelliğe sahip o ülkenin sanatsal, kültürel ve siyasal yapılanmasında rol oynamış değerleri koruyan müzeler devletin otoritesinde olup, özel ve özerk kurumların yönetiminde diğer müzelerle aynı ortamda etkilerini sürdürürler. Hollanda, İngiltere, Fransa, Türkiye gibi birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi bazı müzeler –özellikle tarih ve arkeoloji içrikli olanlar- devletin malıdır, bazıları da çeşitli kurum ve kuruluşların, vakıfların, özel kişi ve kurumların müzeleridir (Erbay, 1999: 33). Aslında bu politikaların belirlenmesinde ülkelerin kendi tarihsel, coğrafi ve jeopolitik konumu belirleyici olmaktadır. Örneğin ABD’de müzeler üzerinde devlet hâkimiyeti söz konusu değildir. Burada müzelerin yönetsel politikaları özel kişi ve kuruluşların sahipliğinde merkezsiz sistemle yönetilir. Bulunan müzeler içerisinde birkaçı dışında hiçbir müze doğrudan devletin yönetiminde değildir. Çeşitli yönetim kurullarının kontrolündeki kurum ve kuruluşların malıdır. Çoğu müzelerin özel olmasına rağmen, kuruluşlarını onaylayan ve denetleyen The American Association of Museum (AAM) gibi çeşitli müzecilik dernek ve birimleri ile devlet kurumları tarafından çalışmaları yönlendirilir (Erbay, 1999: 34). Bu, aslında ABD’nin kültür varlığı üzerindeki mülkiyet hakkının devlet malı niteliği ile sınırlandırılmamasının bir sonucudur. Ancak aynı mülkiyet hakkı üzerinde Avrupa ülkeleri farklı insiyatif kullanabilmektedirler. En basit anlamda Fransız müzecilik sisteminde Müzeler “Kültür İşleri Bakanlığı’na bağlı olup, tüm müzelerin denetimi devlet tarafından yapılmaktadır. Devlet bu müzeleri yalnız desteklemekle kalmaz aynı zamanda bunlara bilimsel ve maddi destekte bulunarak yapılan çalışmalara katkı sağlamaktadır. En çok müzesi bulunan diğer bir Avrupa ülkesi olan Almanya’da müze ve kültür kurumları, kent ve eyaletlerin yetki alanına girer. Sanat ve kültür alanlarında yetkili olan örgütlerin temsilcilerinden oluşan “Kültür Konseyi” kurulur. Gerçek görevi, üyeleri ile danışma ve bilgilendirme olan bu konsey ulusal, bölgesel ve yerel bilgi vermeyi üstlenir. Avrupa’nın tarih ve kültür başkenti konumunda bulunan İtalya’da müzecilik sistemi 1975 yılında kurulan “Kültür Varlıkları Bakanlığı’na bağlı olmasıyla birlikte bu bakanlık ülkemizdeki Kültür Bakanlığı gibi müzelerden, kültür varlıklarının korunmasından, modern sanatlar, kütüphaneler ve arşivlerden sorumludur. İspanya da 1977 yılında müze ve kültür varlıklarıyla ilgilenmek için “Kültür Bakanlığı” kurulmuştur. İngiltere’de 1964 yılında “Kültür İşleri Bakanlığı” ve 1992 yılında “Ulusal Kültür Varlığı Bakanlığı” kurulmuştur (Erbay, 1999: 37). Ülkemizde ise tüm eserleri toplamak Kültür Bakanlığı’nın öncelikli hakkıdır. Devlet malı niteliği taşıyan, korunması gerekli eski eserlerin devlet müzelerinde bulundurulup, korunup, değerlendirilmesi devlete aittir ve en yetkili kurum ise merkezde bakanlık olurken vilayetlerde ise Kültür Müdürlükleri’dir. National Maritime Museum yöneticisi, Basil Green-

hill, müze yönetiminde önemli olan üç temel durumu açıklamaya çalışır. Bunlar, birincisi geçmiş ve şimdiki duruma ait nesnelerin toplanması, ikincisi şimdi ve geleceğe yönelik koruma çalışmaları ve en son olarak bu iki durum arasındaki işlevselliği gerçekleştirmek için gereken koordinasyon ve dengeyi sağlayan yönetimin varlığıdır. Her bir fonksiyon birbiriyle ilişkili ve iç içe geçmiş bir süreçte sahiptir (Akt. Sezgin ve Kahraman, 2009: 63).

Müzelerin etkili bir öğretim ortamı olarak kullanılmasının iki farklı tarafı bulunmaktadır. Bunlardan birisi müze yönetimi bir diğeri de okul yönetimleridir. Sağlıklı bir öğrenmenin sağlanabilmesi için her iki kurumun yetkililerine de görevler ve sorumluluklar düşmektedir. Ancak bu görev ve sorumluluklar her iki taraf bakımından dikkate alındığında eğitimde kalıcı bir öğrenme sağlanacaktır. Bu tarafların müze ayağında kapıdaki güvenlik görevlileri ve gişe memurundan müze eğitimcisine ve araştırmacısına hatta müzede görevli olan arkeolog ve restoratörden müze müdürüne kadar herkese sorumluluklar düşerken; okul ayağında ise kapıdaki bekçisinden ders öğretmenlerine müdür yardımcısından okul müdürüne kadar herkese görevler düşmektedir. Görevlerinden birisi halkın eğitimine doğrudan doğruya katılmak olan müzeler, genel olarak konferansları, konuşmaları ve açıklamalı ziyaretleri üzerine alan ya bizzat müzeci veya onun yardımcısıdır. Öğrencilerin sınıfça ziyaretleri sırasında, onlara koleksiyonları gezdiren ve bazı bilgiler veren bazen müzecinin kendisi, bazen yardımcısı ve bazen de önceden müze personelinde bilgi alan öğretmenlerdir. (Allan, 1963: 94) Diğer taraftan öğretmenlere yapılan özel programlara, sanat ya da başka alanlarda öğrenciyeye nesnelerin tanımlanması, tanıtılması ve değerlendirilmesi konusunda nasıl yaklaşılması konusunda pedagojik bilgiler belirlemek üzere seminerler düzenleyen de yine aynı müze yetkilileridir (Atagök, 1999: 136).

Bir müze yöneticisinin olaylara bakışı ve vizyonu o bölgedeki eserlerin yaşayan bireyler tarafından öğrenilmesi ve sahiplenilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. İyi bir üst düzey müze yöneticisinde, bu alandaki çalışmalara karşı güçlü sorumluluk bilincine sahip olma, sergi için pratik yeteneklere sahip olma, canlı ve yorum yapabilme, iyi iletişim kurabilme, mükemmel örgütlenebilme, zamanı ve projeleri yönetme, takım çalışması, heykel, seramik, gravür, resim ya da bütün diğer sanat dallarına ait materyallerle ilgilenme, entellektüel birisi olma gibi özelliklerin bulunması gerekmektedir. Aynı zamanda Antropoloji, Moda ve Tekstil Tasarımı, Arkeoloji, Tarih, Arşiv ve müze çalışmaları, Tarih Sanatı, Doğal tarih/hayvanlar bilimi, Yer Bilimi, Güzel Sanatlar/Görsel Sanatlar, Bilgi Bilimi/Yönetimi, Çevre Bilimi/(Fiziksel) hakkında da bilgi sahibi olması gerekmektedir (Sezgin ve Kahraman, 2009: 54).

20. yüzyılda müzelerden eğitim ortamı olarak yararlanma pek de disipline edilmeyen yaklaşımlarla ele alınmıştır. Var olan durumun şekillenmesinde dağınık ve göreceli bir yapılanma görülmektedir. Bunun da neticesi olarak eğitim servislerinin yapısı, finansmanı, personel istihdamı, öğretim programlarının genel yapısı ve ulaşılabilmek için belirlenen hedefler kurumlar arasında çeşitlilik göstermektedir (Hooper-Greenhill, 1999: 103). Bir müzenin faaliyetlerinde başarılı olup olmadığı o müzenin müdürünün kişiliği, alan bilgisi, konu hakkındaki hassasiyeti ile yakından bağlantılıdır. Kendine ulaşılabilmek gereken hedefler koyan, kültürel varlıkların tanınması ve sahiplenme bilinci oluşması için çaba sarf eden ve eğitimsel ziyaretlerin gerçekleştirilmesi için okullarla bağlantı kuran bir müdür tarafından yönetilen bir müze, tabii ki çok iyi bir müze olacaktır. Ancak müze müdürü ziyaretçilerin gelmesi için çaba göstermiyorsa, bireylerin yararlanmasını çok önemsemiyor ise o müze elbette yararlı ve iyi bir müze olamayacaktır (Allan, 1963: 81).

Müze eğitimsel açıdan yapılacak olan ziyarette en önemli görevlerden birisi de kuşkusuz müzede bulunan eğitim görevlisine düşmektedir. Eğitim görevlisi yararlı olabilmek için müzenin yönetsel yapısıyla tam anlamıyla bütünleşmeli ve yönetsel planlamaya ve kararlara tam olarak katılmalıdır. Ülkemizde eğitim kurumlarının müzelerde amaca uygun bir şekilde yararlanamamalarının en belirgin nedenlerinden birisi müze eğitimcilerinin gerekli birikime sahip olmamalarının yanında gerekli özveriye ortaya koymamalarından kaynaklanmaktadır. Bu görevliler her şeyden önce müze koleksiyonlarının tamamını bilecek kadar bir alan bilgisine sahip olmalıdır. Elbette bu alan bilgisini edinebilmesi için de müzecilik alanında bir öğrenim derecesine sahip olmaları gerekmektedir. Aynı zamanda tecrübeli, görsel-işitsel medya ve sergiler dâhil olmak üzere bütün medyada becerileriyle akıcı iletişimde bulunabilmelidir. Belki de eğitim bakımından en önemlisi nesne merkezli öğrenme hakkında bilgi sahibi olan ve nesnelerin öğretim içerisinde kullanılmasının yararlarının farkında olan birisi olmalıdır. Çalıştığı mekâna sadece mesai saatlerinde bağlı olmayan orayı yaşamının en önemli alanlarından birisi sayan ve farklı uzmanlık alanlarıyla çalışmanın gerekliliğini bilen ve disiplinler arası iletişimin farkında olan bir şahsiyet olmalıdır (Hooper-Greenhill, 1999: 107). Müzede eğitim verecek olan kişinin okullarla sıcak bir diyalogu olan ve okullarla eğitim amaçlı ilişkiler kuran ve yaşanan yeni gelişmeleri bu kurumlarla paylaşan bir kişi olması gerekmektedir. Bu diyalog müze eğitim programlarının oluşturulmasında da bilgi akışını zorunlu kılacaktır. Bu sıcak ilişki aynı zamanda müze eğitimcisinin çağın gerektirdiği öğretim teknik ve yöntemlerini kullanmasına da katkı sağlayacaktır. Müze eğitimcisi müze içerisinde veya dışarıdan müze uzmanlarıyla işbirliği yapabilecek becerilere sahip olmalıdır. Müze

eğitimcisi okul programlarını bilen, her yaş grubu öğrencilerine ve yetişkinlere kazandırılacak davranışların nasıl onlara kazandırılabileceğini bilen ve bunu müzedeki hangi eserlerle yapabileceğini programlayabilen biri olmalıdır. Müze eğitimcisi, okulların belirlemiş olduğu programların dışında kendi de program yapabilmeli ve bu programı öğretim kurumlarıyla paylaşmalıdır. Bu da onun böyle bir beceriye sahip olmasını zorunlu hale getirmektedir. Müze eğitimcisi adeta bir pedagog gibi müzeye gelecek olan okul öncesi, ilk, orta, üniversite ve yetişkin bireylerin neye nasıl tepki verebileceklerini bilmesi gerekir. Müze eğitimcisinin özellikle ilk ve ortaöğretim çağındaki bireylerin öğrenme yaşantılarının ve zihinsel gelişim basamaklarının ne olduğunu ve aynı zamanda çoklu zeka kuramını da bilmesi gerekir. Müze eğitimcisi, değişen koşullara göre eğitim ve öğretimde meydana gelen yeni oluşumları, kuramları takip eden ve uygun ise onları kendi müzesinde tatbik edebilen bir yapıda olmalıdır. Müze eğitimcisi sadece dışarıdan öğretim yöntemleri transfer etmemeli, aynı zamanda kendisi de müzede yeni öğretim yöntemleri geliştirebilecek yaratıcı bir kişiliğe sahip olmalıdır. İletişim becerisi yüksek olan ve farklı bireylere nasıl yaklaşacağını bilen, empati kurabilen birisi olarak Müze eğitimcisinin günümüzün gelişen öğretim teknolojileri ve materyallerini kullanabilen biri olması gerekmektedir. Müze eğitimcisi eğitim gereksinmelerine göre kalıcı ve geçici sergileri yeniden düzenleyebilme yeteneği olan biri olmalıdır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 101). Müze eğitimcisi içinde bulunduğu ortamı, yani, müze koleksiyonlarını, hatta bulunduğu ildeki diğer müze koleksiyonlarını ve tarihi yerleri bilen biri olmalıdır. Müze eğitimcisi, müzedeki eserler hakkında genel bir bilgiye sahip olmasının yanında özellikle önemli eserler hakkında ziyaretçilere tatmin edebilecek cevaplar verebilen bir bilgi birikimine sahip olmalıdır. Ziyaretçilerin dikkatinin eserin üzerine yoğunlaşmasına katkı sağlayan eser hikayelerini çok iyi bilmelidir. Diğer taraftan müzedeki eserleri eğitim amaçlı nasıl kullanabileceğini planlayabilmeli ve hangi eseri hangi alan için etkili hal getirebileceğini de bilmelidir. Müze eğitimcisinin, gerektiğinde okullar ile doğrudan iletişim kurabilmesi, okul dışındaki kurumlarla eğitim amaçlı ilişkiler kurabilme ve programlama yapabilmesi, müze dışı eğitim için sınırlılıklarının olmaması, müze dışında konferans, seminer, kurs ve gönüllü müze çalışanları temin etmek için gerekli yeteneklerinin olması gerekir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 103). Müze eğitimcilerinin iletişim becerileri diğer müze personelinin becerilerinin tamamlayıcısı olarak müze yönetimi için önemlidir. Müze eğitimcileri her türlü ziyaretçinin çok geniş kapsamlı (toplumsal, fiziksel, duygusal ve zihinsel) gereksinimlerine tepki göstermeye yetenekli, duyarlı, empatik olmaları gereken profesyonel yaklaşımları içinde belki de biriciktirler. Ziyaretçilerle iletişim ya coşkun, yaklaşılabilirliğin, empatinin ve saygının yaşamsal olduğu doğrudan

yüz yüze karşılaşma aracılığıyla; ya da önceki yüz yüze iletişimin ve ilgili araştırmaların tam olarak bilgilendirdiği hazırlanmış yazılı ya da görsel malzeme aracılığıyla. Her türlü ziyaretçinin kendi ziyaretini haz verici, güdüleyici, akılda kalıcı bulması birincil kaygı olmalıdır (Hooper-Greenhill, 1999: 126).

Müzelerin eğitim amaçlı kullanılmamalarının bir gerekçesi de okullarla müzeler arasında randevu sistemine dayalı bir iletişimin bulunmamasıdır. Böyle bir ön hazırlık yapılmadığı için yetkin müze eğitimcilerinden de çoğunlukla faydalanılmamaktadır. Birçok müzede her ziyaretçi grubunun ziyaret saatini önceden bilmek mümkün olmayabilir, ancak müze kadrosundan bir görevli ile çalışmak isteyen grupların önceden randevu almaları kesinlikle gereklidir. Randevu alınmasının sağlayacağı en önemli yarar aşırı kalabalık ortamda ziyaret yapılmasının önüne geçilecektir. Müze ortamı ne kadar kalabalık olursa öğrenciler o kadar az yararlanır. Öğretmenlerin ya da grup liderlerinin ziyaret saatlerini müzede bulunan randevu defterlerine kayıt etmeleri gerekir. Burada, geziyi düzenleyen okulun ya da yüksek okulun adı, görevli öğretmenin adı, katılımcıların sayısı, yaşları ve müze eğitimcisine gerek eğitsel malzemeyi, gerekse grubun fiziksel özelliklerine (tekerlekli sandalye kullanılar, iyi okuyamayanlar vb.) uygun donanımı hazırlanması açısından yardımcı olacak diğer bilgiler vardır. Okul grubunun başkanı olan öğretmen ile müze eğitimcisi birbirleriyle direk bağlantı kurarlar ise ziyaretin en verimli geçebilmesi için gereken her şeyi planlayabilirler (Hooper-Greenhill, 1999: 115). Müzelerde düzenli olarak farklı aralıklarla yönetim toplantılarının yapılması gerekir. Gerçek amacını en iyi şekilde karşılayan müzeler, haftada bir ya da ayda bir bu planlama toplantılarını yaparlar ve bunu özellikle hiçbir zaman ihmal etmezler. Nitekim İngiltere'nin en çok ziyaretçi çeken müzelerinden birisi olan Liverpool Tate Galerisi'ndeki eğitim bölümü, bir sonraki haftanın programını görüşmek üzere her hafta toplanmaktadır ve yeni uygulamaları ele almak, mevcut işleri gözden geçirmek üzere iki ya da üç günde bir düzenli "fikir araştırması" toplantısı yapmaktadır. Yapılan bu toplantılarda özellikle eğitim alanında yaşanan gelişmeler dikkate alınarak eğitim alanında çalışan müze personelinin eğitim dünyasındaki güncel değişimlerin farkında olmaları sağlanmaktadır. Bu, personelin eğitim günlerine ve mümkünse uzun süreli kurslara katılmaları demektir. Müze eğitim grubu, eğitim personeli ve müze uzmanları için bir günlük seminerler sunabilir (Hooper-Greenhill, 1999: 121). Müze eğitimcilerinin öğretmen yetiştiren okullar ve üniversitelerle bağlar kurması önem taşımaktadır. Kurulan bu bağ genel müzeografik formasyon için metotlu bir sistemin uygulanması ve geliştirilmesi bakımından oldukça önemlidir. Özellikle öğretmen okulları ve üniversitelerle kurulan iletişimle birlikte büyük bir kazanıma sahip olan formasyon sahibinin, pratik ve teorik prensipleri, müze idareciliğini ve tekniklerini ga-

yet iyi bilmesi gerekmektedir.

Geleneksel sergi sunumlarının dışında internet galerileri en çok kullanılan sergileme yöntemlerindedir. İnternet eserleri sonsuza kadar saklamaktadır. Birçok insanın internet bağlantısı olduğu için, internet galerileri kişilere eser edinme ve fırsat eşitliği sağlamaktadır. ABD’de Smithsonion Enstitüsü yüz ellinci kuruluş yıldönümü çerçevesinde, çok kapsamlı üç boyutlu web sayfaları hazırlamıştır. Dört yüz elektronik sayfadan oluşan sergi, Lincoln’un eşyalarından Frank Lloyd Wright Stili mobilyalara kadar Amerikan Sanatı’nın çeşitli örneklerini yansıtan objeler içermektedir. Picasso, Warhol, Hopper ve Botero gibi ressamaların eserleri de “Hayal Galerisi” adlı bölümde yer almaktadır. 1846’da Smithson ailesinin başlığıyla kurulan bu müze günümüzde değişik alanları içeren on dokuz müze, araştırma merkezleri, kütüphanesi ve televizyonuyla yılda yaklaşık yirmi beş milyon insan tarafından ziyaret edilmektedir (Yücel, 1999: 27). Philadelphia Sanat Müzesi de internet müzelerinden faydalanarak, koleksiyonda bulundurduğu Brancusi eserlerini, internet yoluyla sergilemeye başlamıştır. Gerçek bir müzeyi andıran üç boyutlu bu sergide, izleyici Brancusi’nin heykellerini değişik açılardan görme imkânı bulabilmektedir (İnel, 2002: 58). Müzelerde eğer kimse bölgedeki öğretmenlerle çalışmak ya da gruplara konuşma yapmak istemezse hiçbir şey olmamaktadır. Eğer belli bir kadro üyesi bu konuda çok hevesli ya da deneyimliyse tersi olabilmektedir. Müzelerdeki eğitim bölümünün en önemli rolü, bir taraftan müzenin potansiyelini en uygun yoldan en üst düzeye çıkarırken aynı zamanda halka eğitim sunmaktır. Bunu ise örgün ve yaygın eğitimde boş zamanları değerlendirerek yapmaktır. Bu çerçevede okullardaki, yükseköğrenim kurumlarındaki ve üniversitelerdeki öğrencilere farklı türde deneyimler sağlayan uygulamalı konferanslar; öğretmenler için danışmanlık kursları; dersleri planlamak ve bireysel öğrenim için yazılı ya da görsel-işitsel malzemeler; ödünç verme hizmetleri ve gezici sergiler; çocuklar, aileler ve yetişkin halk için konferanslar, konuşmalar, gösteriler ve diğer boş zaman etkinlikleri gibi etkinliklerin bir kısmı veya tamamı yapılabilir. Bu etkinlikler müze veya galerinin içinde de olabilir; sıklıkla ikinci bir tarafla işbirliği halinde dışarıda bir yerde de gerçekleştirilebilir. Çocuklara öğretim verme, yetişkinlere konferanslar düzenleme, öğretmenlere meslek içi eğitim sunma ve okullar için malzeme sağlamayı içeren bir durum da olmalıdır. Müze ve galeri eğitimi personeli, sergilerin ve serimlerin öğretme olanaklarını en üst düzeye çıkarmak için müze uzmanlarıyla ve tasarımcılarla birlikte çalışmalıdır. Eğitimciler, hedef kitlenin belirlenmesi ve öğretilecek konular, kavram düzeyi, aktarım tarzı vb. hakkında tartışmalar yapılması da dâhil olmak üzere en baştan sergi planlanmasına katılmalıdırlar (Hooper-Greenhill, 1999: 104).

5. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Dünyada her alanda yaşanan hızlı değişim, kendini eğitim alanında da göstermektedir. Geçmişte kullanılan birçok eğitim yöntem ve ilkelerinde bir değişim ve gelişim yaşandığı gibi, öğretim ortamlarında da çeşitlilik görülmektedir. Özellikle öğrencilerin dikkatini çekecek ve kalıcı bir öğrenme sağlayacak mekânların tercih edilmesi günümüz eğitim ortamının olmazsa olmazları arasında yer almaktadır. Bu görev ise müzecilere düşmektedir. Ülkemizdeki Eğitim Fakültelerinde Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinin dışında hiçbir bölümde zorunlu ve seçmeli müzecilikle ilgili bir ders bulunmamaktadır. Lisans döneminde bu konu ile ilgili bilgi almayan bir ders öğretmeni bu bilgiyi başka hiçbir yerden edinmemektedir. Müzede bulunan kaynakların öğrenmeyi özendirici faktörler olarak kullanılması gerekirken, özellikle her müzenin kendi bünyesinde bulundurmuş olduğu eserler doğrultusunda eğitim programları hazırlaması gerekmektedir. Hazırlanan bu programlarda grup içerisindeki bireylerin ilgi alanlarının farklı olduğu, bununla birlikte ihtiyaçlarının da farklılık göstereceği hesaba katılmalıdır. Her grup ve o grup içindeki birey için farklı yaklaşımlar düşünülebilir. “Koleksiyonların sınıflanması, içeriklerinin belirlenmesi, ne şekilde sunulacağı, müze eğitiminin gerçekleştirilmesinde temel oluşturur” (Yılmaz, 1996). Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi müzeler, okulların yapacağı ziyaretler için eğitim derslikleri, laboratuvarlar ve özellikle üç boyutlu modelaj atölyeleri oluşturabilirler. Diğer taraftan yine batı müzelerinde olduğu gibi müzeler, eğitim alanlarında görsel-işitsel etkinliklerle beraber çalışma kağıtları, dokunarak keşfetme yöntemleri, görsel sanatlara yönelik faaliyetler ve kütüphane hizmetleriyle tam anlamıyla birer eğitim ve kültür merkezine dönüştürülebilirler. Milli Eğitim Bakanlığının bazı derslerin müzelerde işlenmesi gerektiği yönündeki yaklaşımı doğrultusunda, okul idarecilerinin bu ziyaretleri teşvik etmeleri gerekmektedir. Aynı zamanda her okulda bir müzenin kurulması için de girişimde bulunulması gerekmektedir.

Kaynakça

Allan Douglas, A. (1963). Personel, müzelerin teşkilatlanması pratik öğütler. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Artun, A. (2006). *Tarih sahneleri sanat müzeleri I (müze ve modernlik)*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Aslankara, M. S. (2006). Kybele'yi yeniden yaratmak, yaratıcı drama. Ankara: Naturel Yayıncılık.

Atagök, T. (1999). Çağdaş müzeciliğin anlamı; müze ve ilişkiler, yeniden müzeciliği düşünmek. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi.

Aydın, İ. (2006). *Alternatif okullar*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Balcıoğlu, E. M. (2008). Müzelerde yeni eğilimler. Antalya Kent Müzesi Projesi Yayını. Erişim adresi: <http://www.antalyakentmuzesi.org.tr/download19.pdf>

Binbaşoğlu, C. (1995). Türkiye'de eğitim bilimleri tarihi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Bostancı, K. (2002, Mart-Nisan). İsmail Hakkı'nın (Baltacıoğlu) bir konferansı: vilayet müzeleri nasıl teşkil edilir ve neye yarar?. *Türkiye'de Sanat*, 53, 22-29.

Bozdoğan, A. E. (2007). Bilim ve teknoloji müzelerinin fen öğretimindeki yeri ve önemi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Fen Bilgisi Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.

Buyurgan, S. (2009). Görme engelliler eğitimi anabilim dalı öğrencilerine yönelik programlı bir müze ziyareti. *Milli Eğitim*, 182, 214-231.

Buyurgan, S., Mercin, L. (2005). Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.

Bümen, N.T. (2007). Çoklu zeka kuramı ve eğitim, Eğitimde yeni yönelimler, (Ö. Demirel, Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık. s. 1-38.

Cömert, B. (2014). Mitoloji ve İkonografi. Ankara: De Ki Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.

Çilenti, K. (1988). Eğitim teknolojisi ve öğretim. Ankara: Kadioğlu Matbaası.

Earl, A. (1997). Müze pedagojisi İngiltere’de nasıl gelişti? Tarih konuşan drama, *Drama-maske müze (T. Sağlam, Çev.)*. Ankara: Çağdaş Drama Derneği.

Erbay, F. (1999). Uluslararası düzeyde devlet otoritesinin müzelerdeki etkisi, Yeniden müzeciliği düşünmek. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi.

Gammon, B. (2003). *Assessing learning in museum environment, A practical guide for museum evaluators*. London: Head of Learning& Audience Development Science Museum.

Gerçek, F. (1999). Türk müzeciliği. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Giray, K. (2002). Modern sanat müzeleri bir gereksinmenin ötesinde bir zorunluluktur. *Türkiye’de Sanat*, 52, 52-55.

Harrison, M. (1963). Eğitim ve müzeler, müzelerin teşkilatlanması-pratik öğütler. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Hein, G. E. (1998). *Learning in the museum, reprinted*. London: Routledge.

Hooper Greenhill, E. (1999). Müze ve galeri eğitimi (M. Ö. Evren & E. G. Kapçı, Çev.). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

İnel, B. (2002). Çağdaş müzemiz üzerine düşünceler. *Türkiye’de Sanat*, 52, 56-59.

Kavcar, C. (2002). Örgün eğitimde dramatisasyon, yaratıcı drama. Ankara: Naturel Yayıncılık.

Köksal, N. (2007). Beyin temelli öğrenme, *Eğitimde yeni yönelimler (Ö. Demirel, Ed.)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Museum of science and industrie. (2014, 11 Mart). Erişim adresi: <http://uk.tourisme93.com/document.php?pagendx=10017>.

Müze. (2014, 15 Şubat). Erişim adresi: <http://ttkb.meb.gov.tr/yenicalismalar/muze/muze.html>

Onur, B. (2003). Müzecilik eğitimi seminerleri I. Antalya: Suna- İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.

Önder, A., Abacı, O., Kamaraj, I. (2009). Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı projesi: İstanbul arkeoloji müzesi’ndeki Marmara örnekleme 1. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25,103-117.

Sezgin, M., Karaman, A. (2009). Müze yönetimi ve pazarlaması. Konya: Çizgi Kitabevi.

Shaw, W. M. K. (2004). Osmanlı müzeciliği. İstanbul: İletişim Yayınları.

Şimşek, A. (2006). Tarihsel romanın eğitimsel işlevi. *Bilig*, 37, 65-80.

Yılmaz, A. (1996). Müzelerde çocuk eğitiminin müze koleksiyonları bağlamında değerlendirilmesi ve Rahmi M. Koç sanayi müzesi örneğinde irdelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yurdakul, B. (2007). Yapılandırmacılık, *Eğitimde yeni yönelimler (Ö. Demirel, Ed.)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, s. 39-61.

Yücel, E. (1999). *Türkiye’de müzecilik*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.